

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ, ПЕРЕКЛАДУ
ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Кваліфікаційна робота магістра

на тему:

**«АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ
КОНЦЕПТУ «INVESTIGATION» В АНГЛОМОВНОМУ
ДЕТЕКТИВНОМУ ДИСКУРСІ»**

Виконала: студентка II курсу
групи ФЛ-23-1мз
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041
Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
Сівер Катерина Віталіївна

Керівник к.філ.н., доц. Бірюкова Д.В.
Рецензент к.ф.н., доц. Волкова М.Ю.

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри

(підпис)

Дніпро – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ
Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин
Кафедра іноземної філології, перекладу та професійної мовної
підготовки
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
« ____ » _____ 20 ____ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
Сівер Катерині Віталіївни

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Аналіз лексичних одиниць на позначення концепту «INVESTIGATION» в англomовному детективному дискурсі»
Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) к.ф.н., доцент Бірюкова Діана Валеріївна,
затверджені наказом УМСФ від « ____ » _____ 20 ____ року № _____
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) ____ 20 ____ р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): теоретичні основи лексико-семантичного аналізу, англomовні детективні твори та фільми, компонентний та порівняльний аналізи, лінгвістичне спостереження, метод семантичного аналізу
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1) визначити етапи формування детективного жанру в англomовній літературі; 2) дослідити теоретичні підходи до поняття «концепт», охарактеризувати типологічну класифікацію концептів у детективному дискурсі; 3) дослідити концепт «INVESTIGATION» як лінгвістичне явище та виявити методи вербалізації концепту «INVESTIGATION», аналізуючи способи його вираження у текстах детективної літератури; 4) визначити значення концепту «INVESTIGATION» в англomовній картині світу; 5) дослідити семантичну структуру концепту в англomовному детективному дискурсі; 6) провести порівняльний аналіз концепту у класичних та сучасних детективах.

5. Консультант розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Бірюкова Д.В., к.ф.н., доц.	09.09.2024	09.09.2024
Розділ 1	Бірюкова Д.В., к.ф.н., доц.	02.10.2024	02.10.2024
Розділ 2	Бірюкова Д.В., к.ф.н., доц.	05.11.2024	05.11.2024
Висновки	Бірюкова Д.В., к.ф.н., доц.	02.12.2024	02.12.2024

6. Дата видачі завдання 09.09.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	травень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	червень 2024	виконано
3.	Написання вступу	вересень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	жовтень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	грудень 2024	виконано
7.	Одержання відгуку та рецензії	січень 2025	виконано
8.	Захист	січень 2025	виконано

Магістрант

_____ (підпис)

К.В. Сівер

Керівник роботи

_____ (підпис)

Д.В. Бірюкова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 65 с., 72 джерела.

Об'єктом дослідження: детективний англomовний дискурс, що включає літературні та кінематографічні твори.

Мета роботи: аналіз концепту «INVESTIGATION» в англomовному детективному дискурсі, вивчення його семантичної структури, типологічної класифікації та методів вербалізації.

Теоретико-методологічні засади: роботи з теорії функціонування феномену «концепт» (Г. Заньковська, Н. Єсипенко, М. Полюжин, О. Тумак, О. Олійник, А. Приходько, К. Хачатурян та ін.); розвідки, в яких висвітлюються особливості детективного жанру (Т. Бехта, Р. Браун, П. Вінкс, Т. Гуляк, Л. Кицак, О. Хан, Р. Харлан та ін.); статті вчених про специфіку концептосфери англomовного детективного жанру (О. Дойчик, А. Калюжна, О. Оренчак, Л. Цапенко та ін.).

Отримані результати: поняття «концепт», який у детективному дискурсі функціонує як когнітивна одиниця, відображає культурно значущі ідеї. Типологія концептів у детективних текстах включає базові (*investigation, crime*), периферійні (*clue, alibi*) та асоціативні (*justice, morality*) концепти, які взаємодіють для створення жанрових особливостей. Концепт *investigation* є ключовим для детективного дискурсу і вербалізується через лексичний, синтаксичний, стилістичний рівні, метафори та символи. Його реалізація залежить від особливостей жанру та стилю автора. Концепт *investigation* демонструє основоположні цінності англomовного суспільства: пошук правди, логіка та індивідуальна відповідальність. Його семантична структура охоплює основні тематичні поля: *пошук (search), докази (evidence), підозра (suspicion) і розгадка (resolution)*. У кінодискурсі концепт *investigation* реалізується багатовимірно, що досягається завдяки діалогам, візуальним підказкам та звуковим ефектам.

Ключові слова: *концепт, дискурс, літературний дискурс, кінодискурс, детектив, жанр, investigation, лексична одиниця.*

SUMMARY

The presented paper focuses on the analysis of the concept "INVESTIGATION" within the English-language detective discourse, including both literary and cinematic works. The object of the study is the detective discourse, encompassing various forms of narrative in the genre.

The primary aim of the paper is to analyze the concept "INVESTIGATION" in English-language detective discourse, examining its semantic structure, typological classification, and methods of verbalization. The theoretical and methodological foundations of the research are grounded in works on the functioning of the concept (G. Zankovska, N. Esipenko, M. Polyuzhin, O. Tumak, O. Oliynyk, A. Prykhodko, K. Khachatryan, and others); studies focusing on the peculiarities of the detective genre (T. Bekhta, R. Brown, P. Winx, T. Hulak, L. Kytcak, O. Khan, R. Harlan, etc.); as well as articles about the specifics of the concept sphere of the English-language detective genre (O. Doychik, A. Kalyuzhna, O. Orenchak, L. Tsapenko, and others).

The results of the study show that the concept "INVESTIGATION" functions in the detective discourse as a cognitive unit that reflects culturally significant ideas. The typology of concepts in detective texts includes basic (investigation, crime), peripheral (clue, alibi), and associative (justice, morality) concepts, which interact to create genre-specific features. The concept of "INVESTIGATION" is pivotal in the detective discourse and is verbalized through lexical, syntactic, and stylistic levels, as well as metaphors and symbols. Its realization depends on the genre characteristics and the author's style. The concept "INVESTIGATION" reflects foundational values of English-speaking society, such as the pursuit of truth, logic, and individual responsibility. Its semantic structure encompasses key thematic fields: search (search), evidence (evidence), suspicion (suspicion), and resolution (resolution).

In cinematic discourse, the concept "INVESTIGATION" is multidimensional, achieved through dialogues, visual cues, and sound effects.

The scientific novelty of the research lies in the detailed examination of the concept "INVESTIGATION" in the context of English-language detective discourse, considering both its literary and cinematic manifestations, as well as the ways in which it is verbally and non-verbally realized.

Key words: *investigation, lexical units, detective discourse, concept sphere, thematic fields, cinematic discourse.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ INVESTIGATION.....	8
1.1 Детективний англomовний дискурс: історія розвитку.....	8
1.2 Типологічна класифікація концептів у детективному дискурсі.....	14
1.3 Концепт «INVESTIGATION» як лінгвістичне явище.....	18
1.4 Методи вербалізації концепту «INVESTIGATION».....	21
1.5 Роль концепту «INVESTIGATION» в англomовній картині світу.....	26
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «INVESTIGATION» В АНГЛОМОВНОМУ ДЕТЕКТИВНОМУ ДИСКУРСІ	30
2.1 Семантична структура концепту «INVESTIGATION» в англomовних детективах.....	30
2.2 Аналіз лексичних одиниць концепту «INVESTIGATION» на різних мовних рівнях (на матеріалі англomовних детективів).....	36
2.3 Порівняння лексичних одиниць на позначення концепту «INVESTIGATION» у класичних та сучасних детективах.....	42
2.3 Вербалізація концепту «INVESTIGATION» у детективних фільмах.....	46
2.4 Метафорична та символічна реалізація концепту «INVESTIGATION» у сучасній детективній літературі та кіно.....	50
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56

ВСТУП

Детективний дискурс не втрачає своєї популярності та актуальності у світовій літературі та кінематографі. «Пальму першості» в цій царині заслужено посідають англомовні детективні твори та фільми, які не тільки «виплекали» сам жанр, але й постійно впливають на його еволюцію. Загальновідомими є твори класиків англомовного детективного дискурсу (Артур Конан Дойл, Агата Крісті та Реймонд Чендлер), які сформували основи детективного жанру та його характерні ознаки. Не менш важливими для розвитку цього напрямку є детективи сучасних авторів (Джилліан Флінн, Лі Чайлд і Майкл Коннеллі та інші), які, завдяки новим підходам до традиційних сюжетів, зануренню в психологічний стан персонажів та інтеграції соціально значущих тем, розширюють межі жанру. Сучасні кінематографічні експерименти з детективним дискурсом («Sherlock», «Broadchurch», «True Detective», «Gone Girl» та інші) демонструють нові вектори розвитку дискурсу та його затребуваність у цифрову епоху.

Одним із магістральних аспектів англомовного детективного дискурсу є концепт *investigation*, що демонструє, як через мовні та стилістичні одиниці створюється інтрига та занурення реципієнтів у процес пошуку істини. Через концепт *investigation* репрезентуються етичні дилеми, психологічні проблеми, соціальні норми та нові реалії. Його дослідження в детективному англомовному дискурсі сприяє більш глибокому осмисленню законів та еволюції детективного жанру, а також лінгвістичному аналізу мовних засобів англійської мови.

Методологічною та практичною базою для дослідження стали роботи з теорії функціонування феномену «концепт» (Г. Заньковська, Н. Єсипенко, М. Полюжин, О. Тумак, О. Олійник, А. Приходько, К. Хачатурян та ін.); розвідки, в яких висвітлюються особливості детективного жанру (Т. Бехта, Р. Браун, П. Вінкс, Т. Гуляк, Л. Кицак, О. Хан, Р. Харлан та ін.); статті вчених

про специфіку концептосфери англомовного детективного жанру (О. Дойчик, А. Калюжна, О. Оренчак, Л. Цапенко та ін.); словники англійської мови (Cambridge Dictionaries, Collins Dictionary, Longman Dictionary of Contemporary English, Oxford Advanced Learner's Dictionary, Merriam-Webster Dictionary) та української (Словник сучасної лінгвістики, Словник іношомовних слів, Великий тлумачний словник сучасної української мови, Літературознавчий словник-довідник).

Концепт «INVESTIGATION» в англомовному детективному дискурсі представлений спорадично (М. Можейко, О. Дойчик, Н. Єсипенко, Я. Томаш), що відкриває широке поле для подальших досліджень.

Актуальність роботи полягає в необхідності аналізу лінгвістичних механізмів, що формують зміст концепту «INVESTIGATION», який є ключовим елементом у детективному дискурсі.

Наукова новизна дослідження концепту «investigation» визначається комплексним вивченням його вербалізації в англомовному детективному дискурсі. У роботі здійснюється спроба класифікувати лексичні одиниці, фразеологізми та метафори, що репрезентують цей концепт, на різних мовних рівнях. Також виявляються образні та семантичні особливості, які формують структуру концепту «INVESTIGATION» у контексті детективної літератури, що сприяє глибшому розумінню його значення та функцій у текстах.

Об'єктом дослідження є детективний англомовний дискурс, що включає літературні та кінематографічні твори.

Предметом дослідження є вербалізація концепту «INVESTIGATION» у текстах детективної літератури та кінематографі.

Метою роботи є аналіз концепту «INVESTIGATION» в англомовному детективному дискурсі, вивчення його семантичної структури, типологічної класифікації та методів вербалізації.

Досягнення поставленої мети зумовлює вирішення наступних завдань:

1. Визначити етапи формування детективного жанру в англomовній літературі.
2. Дослідити теоретичні підходи до поняття «концепт», охарактеризувати типологічну класифікацію концептів у детективному дискурсі.
3. Дослідити концепт «*INVESTIGATION*» як лінгвістичне явище та виявити методи вербалізації концепту «*INVESTIGATION*», аналізуючи способи його вираження у текстах детективної літератури.
4. Визначити значення концепту «*INVESTIGATION*» в англomовній картині світу.
5. Дослідити семантичну структуру концепту «*INVESTIGATION*» в англomовному детективному дискурсі.
6. Провести порівняльний аналіз представлення концепту «*INVESTIGATION*» у класичних та сучасних детективах.
7. Визначити способи вербалізації концепту «*INVESTIGATION*» в англomовному кінодискурсі.
8. Визначити основні метафори та символи, що відображають концепт «*INVESTIGATION*» у сучасних творах.

Матеріалом для дослідження послужили класичні детективні твори: Артура Конана Дойля (“*The Hound of the Baskervilles*”, “*The Adventures of Sherlock Holmes*”, “*The Adventure of the Blue Carbuncle*”), Агати Крісті (“*Murder on the Orient Express*”, “*And Then There Were None*”, “*The ABC Murders*”, “*The Murder of Roger Ackroyd*”), Реймонда Чендлера (“*The Big Sleep*”) та сучасні детективи: Ден Браун (“*The Da Vinci Code*”), Джон Грішем (“*The Pelican Brief*”), Стіг Ларссон (“*The Girl with the Dragon Tattoo*”), Гіллiан Флінн (“*Gone Girl*”), Гарпер Лі (“*To Kill a Mockingbird*”) та деякі інші. А також сучасні англomовні детективні фільми та серіали: “*Sherlock Holmes*” (Шерлок Холмс, 2009), “*Gone Girl*” (Зникла, 2014), “*The Departed*”

(Відступники, 2006), “Shutter Island” (Острів проклятих, 2010), “The Girl with the Dragon Tattoo” (Дівчина з тату дракона, 2011) “Sicario” (Сікаріо, 2015), “The Girl on the Train” (Дівчина в потягу, 2016), “Knives Out” (Ножі наголо, 2019).

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження було використано такі методи:

1. Аналіз і синтез теоретичного матеріалу – для вивчення наукових підходів до концепту «INVESTIGATION» і його значення в детективній літературі.

2. Критичне читання літератури – для оцінки різних точок зору та підходів до теми, а також для виявлення основних тенденцій у дослідженнях цього концепту.

3. Контент-аналіз текстів – для виявлення лексичних одиниць, фразеологізмів і метафор, що репрезентують концепт «investigation» у вибраних творах.

4. Лінгвістичне спостереження – для систематичного вивчення вживання термінів і виразів, пов’язаних із розслідуванням, у контексті детективної літератури.

5. Компонентний аналіз – застосовувався для визначення семантичної структури концепту «INVESTIGATION», виявлення його складових частин та основних значень.

6. Порівняльний аналіз – для зіставлення вербалізації концепту «INVESTIGATION» у класичних і сучасних детективах, що дозволяє виявити еволюцію його значення.

7. Метод семантичного аналізу – для вивчення метафоричних та символічних елементів, що супроводжують концепт «INVESTIGATION», а також їхньої ролі в текстах.

Практична значущість отриманих результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані у навчальному процесі, зокрема під

час викладання курсів з теорії концепту та специфіки англомовних детективних творів та фільмів.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю, починаючи від умотивування теми, мети, завдань, актуальності дослідження, визначення об'єкту, предмету та структурування роботи.

У першій частині характеризується детективний англомовний дискурс; подається типологічна класифікація концептів в цьому дискурсі; досліджується концепт «INVESTIGATION» як лінгвістичне явище; розглядаються види вербального втілення концепту «INVESTIGATION» та його роль в англомовній картині світу.

У другій частині досліджується семантична структура концепту «INVESTIGATION» в англомовному детективному дискурсі; проводиться власний порівняльний аналіз представлення концепту «INVESTIGATION» у класичних та сучасних детективах; визначаються способи вербалізації концепту investigation в англомовному кінодискурсі; аналізуються основні метафори та символи, що відображають концепт «INVESTIGATION» у сучасних творах.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 65, кількість використаних джерел 72.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ «INVESTIGATION»

1.1 Детективний англомовний дискурс: історія розвитку

Термін «дискурс» (франц. discours – мовлення, промова, виступ) використовується в різних дисциплінах, таких як лінгвістика, культурологія, філософія та соціологія. У загальному сенсі, під дискурсом розуміється вид мовної комунікації, орієнтованої на обговорення та обґрунтування будь-яких значимих аспектів дій, думок та висловлювань її учасників [Словник літературознавчих термінів 2024]. Його використання залежить від контексту та підходу, що застосовується для аналізу.

У лінгвістиці термін «дискурс» відноситься до комунікативної події, яку можна описати як серію пов'язаних мовленнєвих дій (або висловлювань) або як певну послідовність речень, на яких базується таке пояснення. [Словник сучасної лінгвістики 2012, с. 206]. Проте загальноприйнятого тлумачення терміну «дискурс» у сучасній науці немає. Слід зазначити, що в більшості досліджень українських і зарубіжних дослідників склалася традиція, у якій дискурс трактується як цілісний мовний твір, що охоплює різноманіття його когнітивних і комунікативних функцій.

В контексті цієї проблеми літературознавцями виокремлено літературно-художній дискурс – сукупність художніх творів як результат взаємодії авторських інтенцій і складного комплексу можливих реакцій читача і тексту [Калюжна 2017, с. 32]. Як зазначає А. Б. Калюжна, «у межах художнього дискурсу виділяють детективний дискурс на основі тематичної єдності текстів як елементів комунікації, що поєднує автора і читача, які мають спільну мету – вплинути на читача. У детективі такою метою є розвага» [Калюжна 2017, с.33].

Закономірно, що детективний дискурс характеризується мовними та культурними особливостями, а також тісно пов'язаний з розвитком детективного жанру в літературі та культурі загалом. Англomовний детективний дискурс характеризується унікальною специфікою, що відображає багатовікову еволюцію жанру. Детектив як літературний жанр вирізняється серед інших художніх творів завдяки орієнтації на усталені стереотипи та дотримання формул, закріплених традицією. Він є структурно консервативним, а його консерватизм проявляється у збереженні традицій та умовностей [Бехта 2005, с.30-31].

Вивчення концепту *investigation* (англ. *investigation* – розслідування) передбачає екскурс в його історію, а також аналіз самого жанру і мовних засобів, які використовуються для створення унікальної детективної наративної матриці.

Історія детективного дискурсу в англійській літературі починається наприкінці XVIII – на початку XIX століття. Перші проби кримінальної літератури характеризуються тим, що вони ще не мають чітко визначеного формату, але вже містять детективні елементи та загадки. Одним із перших творів такого роду був роман Едгара Аллана По «Вбивства на вулиці Морґ» (1841), який вважається першим детективним романом. В ньому з'являється образ детектива, який розкриває злочини шляхом дедукції, закладаючи основи для розвитку цього жанру. Його метод розслідування полягає в логічному аналізі та систематичному дослідженні доказів.

Вагомий внесок у розвиток детективного жанру в англійській літературі зробив Артур Конан Дойл, який створив хрестоматійний образ Шерлока Холмса. Він є яскравим прикладом детектива, який використовує дедуктивні методи для розкриття злочинів. Артур Конан Дойл розробляє основні принципи детективного розслідування, включаючи аналіз доказів, логічне мислення та глибоке психологічне розуміння персонажів. Його твори, такі як «Собака Баскервілів» (1902) і «Етюд у темно-червоних тонах»

(1887), стали фундаментом для розробки стійкого архетипу детектива в англійському дискурсі і принесли йому всесвітнє визнання.

Отже, класичний детектив як жанр характеризується «ідеальними рішеннями таємниць, які необхідно розгадати» і «бездоганно побудованою інтригою» [Калюжна 2017, с. 47], де злочинець залишається невідомим до кінця. Цей різновид детективу сформувався під впливом творчості Е. А. По та А. Конан Дойла, чії традиції пізніше продовжила Агата Крісті.

Найбільш повного розвитку класичний детектив («the classic detective fiction») досяг у період «Золотого віку» детективу в 1920-ті роки ХХ століття, коли Агата Крісті, надихаючись творчістю Артура Конан Дойла, вдосконалила та розвинула цей жанр [Alexander 2010, p. 19–21].

Одна з найвідоміших письменниць свого часу, Агата Крісті, яка створила відомі образи Еркюля Пуаро та міс Марпл, використовувала в своїх творах психологічний підхід до розслідувань, подібний до методу Шерлока Холмса, але в той же час більше зосереджувалася на людських мотивах. Агата Крісті розширила межі жанру, поєднавши класичні розслідування з психологічними елементами та соціальними темами та створивши такі твори, як «Вбивство у Східному експресі» (1934) і «Десять чорношкірих» (1939).

Таким чином, англійський класичний детектив, відомий також як аналітичний, відображає картину світу на межі ХІХ–ХХ століть, у якій знаходять відображення ідеї логічного позитивізму. Саме під впливом цих ідей виникає аналітичний (дедуктивний) метод (method of deduction), яким користуються детективи-аналітики. У цьому методі розслідування акцент робиться не на фізичній силі, а на інтелектуальних здібностях [Калюжна 2017, с. 59].

Після Другої світової війни детективний жанр суттєво трансформувався. Під впливом модернізму та постмодернізму література цього напрямку стала більш реалістичною, а структура наративу – більш складною.

Постмодерністський детектив побудований «як колаж інтерпретацій, кожна з яких може однаково претендувати на онтологічний статус, за умови, що програмно відкидається початково задана онтологія подій і так звана правильна їх інтерпретація» [Можейко 2007 с. 149]. Він суттєво відрізняється як від класичних, так і від модерністських детективів, оскільки для нього не є обов'язковою наявність об'єктивної картини злочину.

М. Можейко зазначає, що в постмодерністському детективі аксіологічний акцент зміщується на пошук героєм самого себе та своєї ідентичності. Зосередженість на відновленні справедливості, закону та порядку, властива класичному детективному жанру, стає «розмитою», що відповідає постулатам постмодернізму. Ці постулати ґрунтуються на відмові від визнання існування раціональної, логічно вибудованої онтологічної картини буття на користь відносної та нестабільної за своєю природою сфери світосприйняття. Вона базується на глибоко емоційній, внутрішньо пережитій реакції сучасної людини на навколишній світ [Можейко 2007, с. 149].

Для моделі постмодерністського детективу характерне руйнування жанроутворюючих конвенцій класичного детективу та трансформація конвенцій модерністського детективу. У постмодерністському детективі відбувається зміщення акценту з епістемологічної проблематики, властивої класичному детективу, на онтологічну. Ядром жанру стає актуалізація питань ідентичності та пошуку героями способів досягнення власної суб'єктивності [Huliak 2023, p. 149].

Слід зазначити, що постмодерністський детектив в літературі США дослідники називають *крутим детективом* (hard-boiled detective novel), що виник у 1920–1930-х роках у творчості Р. Чандлера, Д. Геммета та Р. Макдональда (творці так званого жанру нуар). Особливістю цієї жанрової моделі є прагнення детектива досягати справедливості будь-якою ціною, навіть порушуючи закон і привласнюючи собі функції вершителя

правопорядку. Це робить головного героя жанру так само вразливим, як і інших персонажів, і виводить на перший план нову проблематику: не відновлення порядку й гармонії, як у класичному детективі, а вирішення питання про справжню моральність і честь [Cawelty 1976].

Загалом, з середини ХХ століття детективний жанр стає більш складним, а його герої – менш ідеалізованими та більш психологічно глибокими. Фокус авторів зміщується на соціальні умови, що впливають на злочини, а також на моральні дилеми, з якими стикаються детективи.

У 90-х роках використання елементів крутого детективу та написання сценаріїв до детективних фільмів стали надзвичайно популярними. У цьому напрямку розвиваються твори С. Грема, Л. Ла Планта і М. Волтерса. С. Грем є автором серії романів про інспектора Барнабі, які стали основою для відомого британського телесеріалу «Вбивства у Мідсомері», що стартував у 1997 році. Прикметно, що детективний жанр також посів важливе місце в масовій культурі, зокрема в кінематографії і телебаченні. Фільми та серіали, такі як «Коломбо» або «Скубі-Ду», продемонстрували, як детективний дискурс може існувати не тільки в літературі, але й у візуальних медіа. Це призвело до змін у структурі наративу, де акцент робиться на швидкості розслідування та візуальній репрезентації доказів [Біленька 2024].

Початок ХХІ століття характеризується поліфонією детективного роману. У ньому поєднуються елементи класичного, історичного та крутого детективу, філософські роздуми, надприродні мотиви, а також зображення сучасних засобів комунікації та методів розслідування [Huliak 2023, p. 151].

Детективний жанр зазнав ще більшої популяризації завдяки інтернету, книгарням і платформам для публікацій. Нові піджанри, такі як кримінальні подкасти чи кримінальні серіали на платформах типу Netflix, набули величезної популярності. Вони поєднують традиційний детективний дискурс із новими технологіями, даючи можливість залучити велику аудиторію. Тут також важливим є той факт, що вирішення загадки часто відбувається у

формі інтерв'ю, опитувань, аналізу соціальних мереж або розслідуванням старих кримінальних справ.

Також спостерігається тенденція до дегуманізації детективів: персонажі, які раніше були еталоном моральної праведності, стають більш багатовимірними, зокрема – з психологічними травмами, сумнівами в моральних дилемах.

Таким чином, детективний англословний дискурс, від його виникнення до сьогодні, пройшов складний шлях еволюції, від класичних форм до більш складних і психологічно глибоких текстів. Жанр не тільки став популярним у літературі, але й вплинув на інші форми мистецтва та масову культуру [Демиденко 2020, с. 102].

Протягом цього періоду можна помітити два основні напрямки розвитку жанру. Перший з них – це розвиток так званого *класичного детективу* з більш детальним акцентом на логіку розслідування, точність фактів, дедуктивні методи. Водночас з'явився *жанр нуар*, який став популярним в Америці, де головний герой часто ставав реалістичним, жорстким, а його розслідування – відображенням моральної та соціальної кризи. Майстри постмодерністського детективу не лише переосмислюють і трансформують традиції детективного жанру, але й виходять за їхні межі, акцентуючи увагу на багатовимірності моделей пізнання світу та місця людини в ньому.

Екскурс в історію детективного дискурсу дозволив розібратися в питанні еволюції жанру та подальших перспектив його функціонування, що є ключовою ланкою дослідження проблеми типологічної класифікації концептів у детективному дискурсі.

1.2 Типологічна класифікація концептів у детективному дискурсі

Розглядаючи класифікацію концептів у детективному дискурсі, важливо зазначити, що саме поняття «концепт» розуміється як лінгвокультурне явище,

базова одиниця культури, її зосередження. В структуру концепту входить і чинник культури, до якої належить – вихідна форма (етимологія), зведена до основних ознак змісту історії; сучасні асоціації, оцінки та ін. [Полюжин 2015, с. 217]. Так, у роботі М. Полюжина представлена структура концепту, що складається з ядра, базових пластів та «інтерпретаційного поля концепту». Ядром концепту є чуттєво-наочний образ. Він формується на основі особистісного досвіду й тому гранично конкретний. Образ, що є основою для концепту, виконує для нього функції кодування. Він може виявлятися під час психолінгвістичного експерименту, і при цьому, якщо така реакція на образ повторюється багаторазово, то вона відображає усталену сполучуваність, що впорядковує концептуальне утворення. Навколо ядра групуються базові пласти, у яких ознаки розміщуються за напрямом від менш до більш абстрактних. Хоча кількість і зміст цих пластів можуть помітно відрізнитися залежно від індивіда в межах однієї мовної спільноти, проте в них переважають загальнонаціональні змістові ознаки, що лежать в основі взаєморозуміння в процесі спілкування. На периферії розміщується «інтерпретаційне поле концепту», яке охоплює оцінки й трактування різних ознак концепту носіями однієї мови [Полюжин 2015, с. 218-219].

Типологічна класифікація концептів у детективному дискурсі є важливим інструментом для розуміння того, як мовні елементи взаємодіють у межах цього жанру та як вони допомагають створити враження правдоподібності, складності і багат шаровості процесу розслідування. Кожен концепт у детективному контексті має свою функцію і виконує певну

роль у розвитку сюжету, відображаючи як юридичні, так і моральні аспекти розслідування [Гуляк 2019, с. 38].

Однією з основних класифікацій концептів є *когнітивна*, яка базується на тому, як ми сприймаємо і структуруємо інформацію, що стосується процесу розслідування та пошуку істини. Концепти, що пов'язані з розслідуванням, аналізом доказів і поведінкою злочинців, виступають як основні блоки когнітивної моделі детективної історії. Наприклад, концепт *investigation* (розслідування) є відправною точкою всього процесу, відображаючи не лише фізичні дії детектива (збір доказів, допити), але й розумові операції (аналіз, логічні висновки). Також важливою частиною когнітивної структури є концепти, які стосуються пошуку й інтерпретації слідів, таких як *clue* (підказка) або *evidence* (докази). У детективному дискурсі підказки часто служать основою для розкриття злочину і ведуть від одного логічного етапу до наступного, формуючи своєрідну мережу взаємопов'язаних елементів, через яку детектив має пройти, щоб зрозуміти суть справи [Кицак 2009, с. 52].

Семантична класифікація концептів зосереджена на змісті та значенні термінів, які використовуються в детективному жанрі. Цей підхід дозволяє виявити, як концепти взаємодіють із загальними ідеями про злочин, правду, справедливість і мораль. Вона допомагає пояснити, чому певні терміни, такі як *crime* (злочин), *motive* (мотив), *weapon* (зброя), *victim* (жертва), набувають специфічного значення в рамках розслідування. Ці концепти визначають не тільки конкретні елементи кримінальної справи, але й те, як з ними працюють учасники розслідування. Наприклад, концепт *crime* у контексті детективного дискурсу охоплює не тільки фізичний акт порушення закону, але й усю мережу передумов, обставин, які дозволяють злочину відбутися. Аналіз мотиву злочину (концепт *motive*) є не менш важливим, оскільки саме через розуміння того, чому була скоєна злочинна дія, детектив може збудувати правильну картину подій. У цьому сенсі важливими є також

концепти, що стосуються технічних засобів, які використовуються для збору доказів, такі як *forensic evidence* (судово-медичні докази), *DNA* (ДНК), *fingerprints* (відбитки пальців) і *autopsy* (розтин) [Олійник 2017, с. 89].

Особливу роль у детективному дискурсі відіграють концепти, що відображають моральні та соціальні аспекти злочину та розслідування. Це включає категорії *justice* (справедливість), *morality* (мораль), *honor* (честь) і *retribution* (помста), які часто стають центральними темами детективних творів [Олійник 2017, с. 105]. Вони задають моральний контекст для оцінки вчинків персонажів і часто стають основою для конфліктів, які рухають сюжет вперед. Наприклад, концепт *justice* не лише визначає кінцеву мету розслідування – встановлення правди й покарання винного, але й може слугувати фоном для роздумів персонажів щодо того, що є справедливим у тих чи інших обставинах. Таким чином, концепти *honor* і *retribution* часто проявляються через персонажів, які намагаються відновити власну честь або помститися за нанесену образу, що може призвести до серйозних моральних дилем.

Прагматична класифікація концептів у детективному дискурсі має на меті вивчення функцій, які виконують ці концепти в комунікативному процесі. Зокрема, виявляється, як різні мовні одиниці сприяють встановленню логічних зв'язків, маніпулюванню інформацією, створенню напруги і підтримці інтересу читача чи глядача [Олійник 2017, с. 147]. Наприклад, концепт *red herring* (хибний слід) є класичним прийомом у детективному жанрі, що дозволяє відвернути увагу від істинного розв'язку і утримати інтригу. Це відображає прагматичну функцію, коли концепт використовується для створення помилкових висновків і викликає у читача помилкові уявлення щодо розвитку подій. Інші важливі прагматичні концепти включають *interrogation* (допит), *testimony* (свідчення) та *confession* (визнання), які безпосередньо пов'язані з методами отримання інформації від персонажів і забезпечення прогресу в розслідуванні.

Соціокультурна класифікація концептів дозволяє зрозуміти, як детективний дискурс взаємодіє з культурними та соціальними реаліями, в яких він був створений. Ці концепти часто відображають соціальні норми, конфлікти між соціальними групами, а також національні чи культурні особливості, що можуть впливати на сприйняття злочинів та їх розслідування [Олійник 2017, с. 154]. Наприклад, концепт *corruption* (корупція) часто є невід'ємною частиною сучасних детективних історій, де зловживання владою і приховування злочинів з боку високопосадовців або правоохоронців створює складні моральні та юридичні проблеми. Відтак, вивчення цього концепту дозволяє з'ясувати, як детективні твори реагують на соціальні недоліки та шукають шляхи для їх подолання. Крім того, соціокультурна класифікація допомагає розкрити концепти, пов'язані з моральними переконаннями та етикою персонажів. Важливими тут є поняття, що стосуються питань соціальної справедливості, таких як *social justice* (соціальна справедливість), *equality* (рівність) та *freedom* (свобода), які можуть бути важливими як для розслідування конкретного злочину, так і для загальних моральних роздумів про структуру суспільства.

Таким чином, кожна класифікація концептів у детективному дискурсі дозволяє не тільки краще зрозуміти механізми, що лежать в основі розслідування злочину, але й допомагає виявити глибші соціальні, моральні та культурні мотиви, які формують сюжет і взаємодію персонажів. Загалом, аналіз розвідок дослідників, показує, що концептосферу детективного твору формують чотири основні концепти – *злочин*, *таємниця*, *розслідування*, *покарання*. У свою чергу вони поділяються на більш деталізовані слоти. Однак специфіка детективного роману визначається тим, який концепт-фрейм автор ставить на перше місце. Наприклад, відповідно до морального аспекту доміантним може бути процес «злочин – мотив», у правовому – «злочин – покарання» [Ярова 2011, с. 136]. У дисертаційному дослідженні

А. Калюжної магістральними концептами англomовного детективного дискурсу названо *таємницю, злочин, сищика, злочинця* [Калюжна 2017, с. 74].

Різноманітні класифікації концептів детективного дискурсу дозволяють розробити підходи до аналізу цієї теми, зокрема до базового концепту *investigation*, який є центральним аспектом нашого дослідження.

1.3 Концепт «INVESTIGATION» як лінгвістичне явище

Для аналізу концепту «INVESTIGATION» необхідно окреслити методологію дослідження – від традиційних методів до когнітивно-дискурсних.

Традиційні методи включають: 1) метод суцільної вибірки – відбір досліджуваних номінацій; 2) дефініційний та компонентний аналіз встановлюють базові значення імені концепту для виокремлення семи зі значень цієї лексеми; 3) етимологічний аналіз – для ідентифікації внутрішньої форми імені концепту; 4) контекстуальний аналіз використовується для виявлення мовних засобів репрезентації концепту; 5) структурно-семантичний аналіз застосовується для структурно-семантичної класифікації мовних засобів вираження концепту; 6) кількісний аналіз та компаративний аналіз застосовуються для порівняння кількісних співвідношень [Заньковська 2015, с. 136].

Когнітивно-дискурсні методи включають: 1) концептуальний аналіз – для моделювання й опису концептів; 2) інтерпретаційно-текстовий аналіз – для виокремлення дискурсних фрагментів реалізацій досліджуваного поняття. Методика когнітивно-дискурсної інтерпретації уможливила встановлення концептуальних ознак концепту та виявлення метафоричних образів. Аналіз словникових дефініцій є важливим і необхідним етапом вивчення понятійного компоненту структури концепту [Заньковська 2015, с. 136].

Концепт *investigation* (розслідування) як лінгвістичне явище є складним і багатограним, адже він охоплює не лише процес пошуку інформації або розкриття правди, але й містить в собі певні культурні та мовні характеристики, що визначають його сприйняття у різних контекстах. Як лінгвістичне явище, концепт «INVESTIGATION» тісно пов'язаний із семантикою, когнітивними моделями, прагматикою та культурними аспектами.

Саме поняття «INVESTIGATION» в Longman Dictionary of Contemporary English лексема пояснюється як «an official attempt to find out the truth about or the cause of something such as a crime, accident, or problem» [Longman Dictionary of Contemporary English 2009]. Словник Oxford Advanced Learner's Dictionary трактує цю дефініцію наступним чином: “the act or process of investigating or the condition of being investigated” [Oxford Advanced Learner's Dictionary 2024].

Проблемою реалізації концепту «INVESTIGATION» в агломовному дискурсі займаються такі дослідники, як М. Можейко, О. Дойчик, Н. Г. Єсипенко, Я. Томаш та інші.

Семантично концепт *investigation* містить кілька основних складових. По-перше, це *процес* – система дій, спрямованих на дослідження певного явища, пошук фактів чи доказів для виявлення правди. Це завжди динамічна дія, що включає різноманітні методи та інструменти для збору й аналізу інформації.

По-друге, концепт розслідування тісно пов'язаний з *метою* – відкриттям істини, розв'язанням загадки або відповіддю на конкретне питання, що стоїть перед дослідником чи детективом. У процесі розслідування важливу роль відіграє *метод* – це не просто механічне збирання фактів, а й їхнє осмислення, інтерпретація й логічне виведення висновків. Тому часто концепт «INVESTIGATION» супроводжується лексемами, що позначають різні методи дослідження, такі як *inquiry*

(дослідження), *examination* (огляд), *analysis* (аналіз), *probe* (глибоке дослідження), *search* (пошук) тощо [Дойчик, Томаш 2021, с. 34]. Кожне з цих слів несе певний відтінок значення, який підкреслює різні аспекти розслідування: від поверхневого пошуку до глибокого аналізу і дослідження.

З когнітивного боку концепт «INVESTIGATION» можна розглядати як модель розуміння і реконструкції світу через призму пошуку істини та вирішення проблеми. Людина, що займається розслідуванням, використовує когнітивні стратегії для організації інформації, логічного мислення і дедуктивного підходу. Важливими когнітивними механізмами є *пошук закономірностей в даних і побудова гіпотез*, які потім перевіряються шляхом збору нових фактів. Це включає в себе як індукцію (перехід від конкретних фактів до загальних висновків), так і дедукцію (логічне виведення фактів з уже відомих загальних принципів). Таким чином, концепт «INVESTIGATION» є не тільки послідовністю фізичних дій, але й складною когнітивною діяльністю, яка вимагає вміння аналізувати, робити висновки та застосовувати логіку у різних умовах [Єсипенко 2015, с. 181].

Важливим є і *прагматичний аспект* концепту. У лінгвістиці прагматика стосується того, як контекст, наміри мовців і соціальні фактори впливають на розуміння та інтерпретацію слова або фрази. В контексті розслідування прагматичний аспект відображає не тільки те, що саме відбувається під час розслідування, а й те, як людина або група осіб комунікує в процесі розслідування, якими мовними засобами користується для досягнення своєї мети. Це можуть бути спеціалізовані терміни, питання, що ставляться в ході допитів, або навіть маніпуляції мовними конструкціями для того, щоб отримати необхідну інформацію.

З культурної точки зору, концепт «INVESTIGATION» має значення, яке змінюється в залежності від культурних традицій і соціальних норм. У різних культурних контекстах розслідування може сприйматися як морально або етично непростий процес, що стикається з питаннями справедливості,

законності та прав людини. У західній літературній традиції, де детективи часто є героями з високим моральним авторитетом, розслідування зазвичай символізує боротьбу добра зі злом. У той час як у більш сучасних або постмодерністських творах, особливо у жанрі кримінальних трилерів, розслідування часто є символом сумнівності та моральної неоднозначності [Козачек 2017].

Лінгвістично концепт «INVESTIGATION» також тісно пов'язаний з певними мовними стратегіями, які використовуються для вираження процесу дослідження, розслідування чи пошуку істини. Зокрема, у детективних текстах часто зустрічаються специфічні лексичні одиниці, що стосуються методів розслідування, таких як *evidence* (докази), *clue* (підказка), *interrogation* (допит), *suspect* (підозрюваний), *alibi* (алибі) [Cambridge Dictionaries Online 2024]. Ці терміни не лише фіксують процес розслідування, а й створюють певну атмосферу напруги, адже кожне слово може стати ключем до розкриття або приховування істини. Таким чином, концепт «INVESTIGATION» є не лише лексичним і семантичним елементом, а й глибокою когнітивною та культурною категорією, що відображає не тільки процеси пошуку і розкриття фактів, але й специфічну мову, яка супроводжує цей процес у різних контекстах. Вивчення цього концепту дозволяє глибше зрозуміти, як ми сприймаємо і виражаємо поняття правди, обману, справедливості та моральних дилем у суспільстві.

1.4 Методи вербалізації концепту «INVESTIGATION»

Для детективного дискурсу методи вербалізації концепту «INVESTIGATION» є важливим аспектом лінгвістичного дослідження, оскільки такий аналіз дозволяють з'ясувати, яким чином через мовні одиниці конструюються та знаходять вираження значення, пов'язані з процесом розслідування злочину.

Для аналізу вербалізації концепту «INVESTIGATION» було використано метод суцільної вибірки; контекстуальний аналіз; концептуальний аналіз та аналіз словникових дефініцій. Саме вираження цього концепту в англomовних детективних текстах відбувається шляхом використання різноманітних мовних засобів – лексичних, фразеологічних, граматичних та прагматичних [Cambridge Dictionaries Online 2024]. Розглянемо кожен рівень окремо.

Лексичний пласт включає широкий діапазон термінів, що позначають різні аспекти та етапи процесу розслідування – від початкового етапу пошуку доказів до фінального, коли відбувається розв’язання справи.

Розподілимо їх за граматичними категоріями: 1) дії та процеси, що описують розслідування: *investigate* (розслідувати), *interrogate* (допитувати), *search* (шукати), *examine* (вивчати), *inspect* (оглядати), *question* (питати), *analyze* (аналізувати), *evaluate* (оцінювати), *trace* (відслідковувати); 2) термінологія, що відображає доказову базу: *evidence* (докази), *testimony* (свідчення), *clue* (підказка), *witness* (свідок), *confession* (визнання), *alibi* (алібі), *motive* (мотив), *forensic evidence* (судово-медичні докази), *fingerprint* (відбиток пальця), *surveillance* (спостереження), *lead* (слід); 3) лексичні одиниці, що відображають головних персонажів детективних історій: *detective* (детектив), *suspect* (підозрюваний), *offender* (злочинець), *victim* (жертва), *criminal* (кримінальний елемент); 4) терміни, що позначають власне сам злочин: *crime* (злочин), *murder* (вбивство), *theft* (викрадення), *robbery* (крадіжка), *assault* (напад), *fraud* (шахрайство), *burglary* (крадіжка з проникненням); 5) прикметники, що характеризують явище або дію: *investigative* (дослідницький, слідчий), *inquisitive* (допитливий), *analytical* (аналітичний); 6) словотвірні форми, що уточнюють значення: *pre-investigation* (попереднє розслідування), *misinvestigation* (помилкове розслідування), *co-investigator* (співслідчий) [Cambridge Dictionaries Online 2024].

Подані терміни відображають різноманітні аспекти розслідування, розкриваючи концепт «INVESTIGATION» в детективних історіях на кожному основному сюжетному етапі.

Вербалізація концепту *investigation* на фразеологічному рівні знаходить вираження у використанні метафор, ідіом, сталих висловів, що розкривають багатогранність досліджуваного феномену. Отже, до метафоричних виразів можна віднести наступні приклади: *To go down the rabbit hole* (заглибитися у складне або запутане розслідування); *To hit a dead end* (зайти в глухий кут); *To open Pandora's box* (відкрити скриньку Пандори (запустити складний процес)); *To leave no stone unturned* (перевернути кожен камінь (ретельно все перевірити)); *To chase shadows* (гнатися за примарами (розслідувати хибний слід)) [Oxford Advanced Learner's Dictionary 2024].

Ідіоматичний пласт представлений наступними прикладами: *kick off an investigation* (розпочати розслідування), *open a case* (відкрити справу), *follow the lead* (слідувати підказкам чи доказам), *set up an inquiry* (організувати запит або розслідування), *read between the lines* (читати між рядків), *dig deeper into* (копнути глибше), *connect the dots* (з'єднати точки (зрозуміти зв'язок між фактами), *follow the trail* (слідкувати за слідами), *piece together the puzzle* (зібрати пазл (з'єднати розрізнені факти)), *close the case* (закрити справу), *case solved* (справу вирішено), *wrap up an investigation* (завершити розслідування), *put the matter to rest* (поставити крапку у справі), *uncover the mystery* (розкрити таємницю), *expose the truth* (викрити правду), *come to a conclusion* (дійти висновку), *bring to light* (виявити (пролити світло на щось)) [Oxford Advanced Learner's Dictionary 2024].

Граматичні структури відіграють важливу роль в розкритті концепту «investigation», демонструючи різні аспекти роботи детектива – часові категорії (послідовність подій), модальність (можливість або необхідність дії) та стан (реальність або уявність факту). Часові конструкції для позначення етапів розслідування у детективних творах виражаються у

використанні теперішнього і минулого часу для опису подій, що відбуваються зараз, або для згадування подій в минулому, які можуть впливати на теперішні розслідування. Наприклад, *“The detective is questioning the suspect”* (Детектив допитує підозрюваного).

Частотними є модальні дієслова для вираження ймовірності або зобов'язання, наприклад: *must* (повинен), *should* (слід), *could* (може), *might* (можливо), вони часто вживаються для опису можливих варіантів розв'язання справи: *“The suspect must have an alibi”* (Підозрюваний, ймовірно, має алібі). Закономірно, що в детективах для з'ясування деталей злочину чи поведінки підозрюваного використовується прийом інтерогативної тактики – постановки питань детективом для того, щоб заплутати співрозмовника та отримати від нього більше інформації. Наприклад: у романі Агати Крісті «Вбивство Роджера Екroyда» Еркюль Пуаро допитує підозрюваного, який заперечує своє перебування у будинку в момент злочину, ставлячи такі питання: «Як ви могли не чути дзвінка телефону, якщо весь будинок про це говорить?»; «Чому ж тоді хтось бачив вас біля дверей, якщо ви стверджуєте, що не залишали своєї кімнати?».

Прагматичний рівень вербалізації концепту *investigation* відображає мовні стратегії, які сприяють комунікаційній взаємодії між персонажами та залученню читача до розкриття таємниці. До таких стратегій належать діалоги та монологи персонажів, наприклад розмови між детективом і підозрюваними, свідками, а також між діалоги між іншими учасниками розслідування. Діалогічне мовлення є не лише засобом передачі інформації, але й інструментом, який спонукає до розкриття істини або створює напругу та інтригу.

Важливим в питанні прагматичної вербалізації концепту є аналіз так званих керованих розкриттів – використання фраз та стратегій, що дозволяють повільно розкривати факти для читача, не даючи йому одразу зрозуміти всі аспекти справи. Цей прийом досягається через зміну теми

розмови, неправдиві сліди або нові підказки [Цапенко 2019, с. 76]. В цьому контексті можна розглядати і методи маніпулювання інформацією, що є складовою детективного жанру. Наприклад, у романі Артура Конан Дойля «Собака Баскервілів» увага читачів постійно акцентується на надприродних явищах, в той час, коли пояснення злочину виявляється цілком раціональним. Або у детективі Агати Крісті «Вбивство Роджера Екroyда» розповідь ведеться від імені вбивці, але цей факт приховується до самого кінця твору.

У процесі вербалізації концепту «INVESTIGATION» ключову роль відіграють і структурні засоби, що ілюструють, як текст організується відповідно до логіки процесу розслідування. Ці засоби включають техніку поступового розкриття інформації, коли нові факти або підказки розкриваються поетапно, що дозволяє підтримувати напругу та інтригу. Наприклад, ретроспективна проекція дозволяє детективам або свідкам згадувати важливі деталі, що можуть бути пропущені або неправильно інтерпретовані у процесі розслідування. Прикметною є використання техніки «відкритого кінця», коли певні питання залишаються без відповіді або факт інтерпретується неоднозначно, що дозволяє утримувати читача в невизначеності та створювати атмосферу таємничості [Цапенко 2019, с. 91].

Важливим аспектом для розкриття досліджуваного концепту відіграють стилістичні прийоми на кшталт детальних описів місць злочину, образів персонажів, а також внутрішнього світу самих детективів. Такі прийоми дозволяють створити атмосферу напруги, невизначеності та містерії. Наприклад, опис приміщення, де був знайдений доказ, може бути настільки детально прописаним, щоб читач відчував, що сам є свідком цього розслідування.

Таким чином, процес вербалізації концепту «INVESTIGATION» у детективному дискурсі є багатогранним та поліфонічним феноменом, ілюструючи складну структуру цього жанру. Методи його вербалізації охоплюють різні рівні мовної організації – лексичний, фразеологічний,

структурний, прагматичний та стилістичний. Аналіз та виявлення цих методів дозволяє глибше зануритися в таємничий світ детективних творів, осягнути сюжетні лінії, образи героїв та відчутти емоційну напругу на шляху пошуку істини.

1.5 Роль концепту «INVESTIGATION» в англomовній картині світу

У контексті розкриття концепту «INVESTIGATION» в англomовній детективній літературі, не менш важливим питанням є визначення його ролі в англomовній картині світу, що охоплює соціокультурні, психологічні та моральні цінності, які визначають поведінку та взаємодію людей у суспільстві. Закономірно, що в англomовному світі концепт «INVESTIGATION» знаходить своє вираження в таких сферах, як право, кримінологія, література, медіа, кіно та у побутових ситуаціях.

В першу чергу проаналізуємо лексему «INVESTIGATION» на основі дефініцій словників, щоб через її значення з'ясувати, що розуміється під «розслідуванням» в англomовній картині світу.

Дефініційний аналіз лексеми *investigation*

Словник	Визначення поняття <i>investigation</i>
Oxford English Dictionary	The action of investigating something; detailed examination or inquiry.
Merriam-Webster Dictionary	The act or process of investigating; a detailed or careful examination to discover facts about something.
Cambridge English Dictionary	The act or process of examining a crime, problem, statement, etc. carefully, especially to discover the truth.
Collins English Dictionary	The act or process of examining a situation, problem, or crime in order to discover the truth.

Як бачимо, дефініційний аналіз показав, що домінантними компонентами лексичного значення є: *act; process; investigating; crime; truth*.

Якщо розглядати сфери вживання концепту «INVESTIGATION» в англomовній картині світу, то у правовій системі цей концепт посідає провідне місце, адже, в першу чергу, пов'язаний із ідеєю справедливості та правопорядку. Варто зазначити, що в англomовному правовому дискурсі концепт *investigation* набуває безліч лексичних виразів, пов'язаних із кримінальним правом. Наприклад, *criminal investigation* (кримінальне розслідування), *law enforcement* (правоохоронні органи), *detective work* (робота детектива), *under investigation* (перебувати під слідством), *fact-finding mission* (місія зі збирання фактів), *forensic investigation* (судово-медичне розслідування), *investigative process* (процес розслідування) [Oxford Advanced Learner's Dictionary 2024]. Подібні приклади підкреслюють ключові аспекти такої діяльності – встановлення істини та розслідування як механізм захисту прав людини.

Дотичними до правової сфери є і журналістські розслідування, адже вони реалізують суспільний контроль над владою, а сам концепт *investigation* набуває рис прозорості та правди: *investigative journalism* (розслідувальна журналістика), *expose the truth* (розкрити правду), *digging deep* (копати глибше) [Oxford Advanced Learner's Dictionary 2024]. Різноманітні новини, репортажі, документальні програми та розслідування в журналістиці стають сприяють формуванню уявлень про моральні аспекти, правду, політику та соціальні процеси.

Не менш важливого значення розслідування набуває в рамках наукового методу, що знаходить вираження у висловах, на кшталт *scientific investigation* (наукове дослідження); *empirical investigation* (емпіричне дослідження); *experimental inquiry* (експериментальне дослідження) [Oxford Advanced Learner's Dictionary 2024]. В науковому підході концепт *investigation* символізує раціональність та об'єктивність, асоціюючись з прагненням до пізнання невідомого.

Відзначимо, що використання цього концепту набуває багатовимірності саме у літературі та мистецтві, зокрема у детективних творах та кінопродукції. В цій царині концепт *investigation* виражає глибинні філософські, етичні та психологічні проблеми.

Прикметно, що розслідування у детективній літературі не обмежується лише виявленням злочинців чи пошуком доказів, але й стає своєрідною метафорою для дослідження моральних та філософських проблем. Наприклад, у багатьох англomовних детективах розслідування розкриває не лише причину злочину, а й демонструє внутрішні конфлікти персонажів, їхні моральні та психологічні мотиви. Детективи часто опиняються в ситуаціях, коли вони повинні приймати складні моральні рішення, що стосуються законності й етики. Наприклад, детективний роман Гілліан Флінн «*Gone Girl*» (Загублена) фокусується на розкритті внутрішніх конфліктів головних персонажів, на вирішенні моральних дилем та психологічних мотивів [Цапенко 2019, с. 154].

Таким чином, концепт «INVESTIGATION» у детективній літературі набуває рис амбівалентності: з одного боку, стає є засобом розв'язання кримінальної загадки, а з іншого – важливим інструментом для зображення людських слабкостей та складних моральних дилем. У цьому контексті розслідування стають способом висвітлення внутрішнього світу персонажів, їхніх мотивацій, емоційних та психологічних станів. А тому концепт «INVESTIGATION» відіграє важливу роль у психологічному контексті, так як процес розслідування часто розкриває глибинні аспекти людської природи. Це особливо актуально у випадках, коли розслідування має справу з мотивацією злочинця, його особистими переконаннями або психологічним станом. Психологічні деталі стають важливим елементом розслідування, даючи змогу пояснити причини скоєння злочинів та поведінки.

Варто зазначити, що і у повсякденному житті концепт *investigation* демонструє пошук відповідей і спроби вирішення проблем, наприклад *let's*

investigate this issue further (давайте розберемося в цій проблемі детальніше); *under close scrutiny* (під ретельним вивченням) [Oxford Advanced Learner's Dictionary 2024]. В цих прикладах концепт розслідування використовується як метафора для аналітичного підходу до будь-якого питання та стає символом пошуку рішень у складних ситуаціях.

Таким чином, концепт «INVESTIGATION» у англomовній картині світу набуває багатогранності: від словникових дефініцій з базовою лексемою *процес, злочин, правда* до проблеми дослідження більш глибоких пластів людської психології, моралі, етики, соціальних норм та філософських питань. Можемо стверджувати, що роль цього концепту в англomовній картині світу виходить за межі простого кримінального розслідування і розглядається як інструмент соціальної, культурної та моральної боротьби за справедливість та істину.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «INVESTIGATION» В АНГЛОМОВНОМУ ДЕТЕКТИВНОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Семантична структура концепту «INVESTIGATION» в англомовних детективах

Розглянувши феномен концепту «INVESTIGATION» в лінгвістиці та його ролі в англomовній картині світу, зосередимося на проблемі аналізу семантичної структури цього концепту в конкретних англomовних детективних творах. У сюжетному світі детективів цей концепт набуває багатовимірної структури, що включає декілька магістральних семантичних компонентів [Харлан 2014, с. 168]. Як зазначалося, вони демонструють основні аспекти процесу розслідування, його функції, інструменти, результати та моральні дилеми.

Отже, семантична структура концепту «INVESTIGATION» складається з наступних магістральних компонентів:

1. **Purpose (мета).** Закономірно, що мета розслідування – це розкриття таємниці, відновлення справедливості та встановлення істини, а в деяких випадках – навіть пошук власної ідентичності героїв. Наприклад, у романі Агата Крісті “And Then There Were None” мета розслідування полягає не тільки у знаходженні вбивці, але й у глибшому розумінні того, як почуття страху та провини впливають на людей, коли вони стикаються з неминучим покаранням. У творі Донни Тартт “The Secret History” розслідування стає поштовхом до дослідження людської природи, морального занепаду та наслідків аморальних вчинків. Авторка Дафна дю Мор’є (“Rebecca”) подає процес розслідування таємниці життя і смерті головної героїні Ребекки де Вінтер як пошук своєї ідентичності та можливість подолати власну невпевненість.

Семантичний конструкт *purpose* (мета) відображають лексичні одиниці, що пов'язані з дією: *investigate* (розслідувати), *analyze* (аналізувати), *examine* (досліджувати), *search* (шукати), *question* (допитувати), *probe* (досліджувати глибше), *track* (відстежувати). Ці слова ілюструють слідчі дії, які спрямовані на отримання доказів або встановлення істини.

В самих творах можливе експліцитне формулювання мети розслідування: «My business is to know what other people don't know.» («The Adventure of the Blue Carbuncle» (Артур Конан Дойль)); «Justice is what I'm after. I don't care who gets hurt in the process.» («The Maltese Falcon» (Дешіл Гемметт)). На противагу першому прийому, мета може бути імпліцитною: «The world is full of obvious things which nobody by any chance ever observes.» («The Hound of the Baskervilles» (Артур Конан Дойль)). Ця фраза підкреслює інтелектуальну мету розслідування: знаходити істину в очевидному.

Риторичні запитання також слугують вдалим лінгвістичним засобом акцентуалізації мети розслідування, що додає драматичності: «Who would benefit from such a crime? Who had the means, the motive, the opportunity?» («Murder on the Orient Express» (Агата Крісті)); «If the dead could speak, what would they tell us about their final moments?» («The Silent Patient» (Алекс Майкелідіс)). Мета розслідування – показати приховані істини, часто через аналіз поведінки персонажів та обставин, в яких вони опинилися.

Метафоризація – ще один загальноновживаний прийом підкреслення складності розслідування: «Unraveling the truth is like untangling a spider's web – each thread leads to another.» («The Cuckoo's Calling» (Роберт Гелбрейт)); «The pursuit of truth is a maze, and I am its tireless traveler.» («The Big Sleep» (Реймонд Чандлер)). Відзначимо, що мета розслідування в англійських детективах часто підкреслюється специфічною лексикою, що постійно повторюється, наприклад, слова з семантичним полем «істина» (*truth, fact, evidence, proof*): «We must follow the facts, wherever they may lead.» («The Da

Vinci Code» (Ден Браун)); слова з семантичним полем «справедливість» (*justice, fairness, law*): «Justice cannot be served until we know the whole story.» «The Pelican Brief» (Джон Грішем).

2. **Agents (суб'єкти).** Розслідування в детективному жанрі неможливе без моделювання персонажів, які взаємодіють для створення напруги, інтриги та динамізму у сюжеті. Зазвичай традиційна схема детективної історії охоплює такий набір персонажів, яку окреслено у роботі Л. Цапенко: «Детектив (працівник поліції; приватний детектив-професіонал; працівник спецслужби; персонаж, який проводить розслідування, ставши випадковим свідком злочину; журналіст, письменник; адвокат; лікар); «Асистент» (секретар; приватний детектив; поліціант або поліціант у минулому; журналіст, письменник; учений); «Злочинець» (робітник спеціальності, службовець фірми, агентств; член злочинної групи; заможна людина, аристократ; політик; адвокат; вампір)» [Цапенко 2019, с. 46].

Лексичний рівень, що розкриває даний аспект концепту представлений такими словами, як *rational, logical, methodical*: «Poirot's method is one of meticulous attention to detail.» («Murder on the Orient Express»); *Intuitive, instinctive*: «She had a nose for lies.» («The Girl with the Dragon Tattoo»); *cynical, disillusioned*: «In my business, you learn not to trust anyone.» («The Big Sleep»); «*bloodhound*» «*sharp-eyed*», «*hawk-like gaze*» часто метафорично використовується, щоб описати наполегливого детектива, атакож епітети, що описують уважність: *deceptive, cunning, manipulative*: «She had a deceptive charm that made people trust her.» («Gone Girl»); *nervous, evasive, secretive*: «His answers were short and evasive.» («The ABC Murders»); *shocked, horrified, terrified*: «The witness was too horrified to speak coherently.» («The Lovely Bones»); *confused, forgetful, unreliable*: «Her testimony was riddled with contradictions.» («Witness for the Prosecution»); *cold-blooded, ruthless, remorseless*: «He killed without a second thought.» («The Talented Mr. Ripley»);

greedy, vengeful, desperate: «He was driven by greed, plain and simple.» («The ABC Murders»).

3. **Process (процес)**. Сам процес розслідування є ключовою частиною детективної історії, тримаючи читачів в постійній напрузі та спробах знайти розгадки. Тому лексичний пласт цієї структурної частини представлений великим набором слів та фраз: *crime scene (місце злочину)*: «Sherlock Holmes examined the crime scene with his magnifying glass, noticing details that the police had overlooked.» («The Adventures of Sherlock Holmes» (Артур Конан Дойль)); *clue (підказка)*: У романі «The Maltese Falcon» (Дешіл Гемметт) герой Сем Спейд знаходить ключову підказку у вигляді фрагмента листа: «The torn piece of paper was the clue that led Spade to the true owner of the falcon.»; *theory (теорія)*: «Hercule Poirot proposed a theory that the murder could have been premeditated by more than one person» («Murder on the Orient Express» (Агата Крісті)); *speculation (припущення)*: У творі «The Big Sleep» Марлоу роздумує над поведінкою підозрюваних: «Speculation about Geiger's involvement grew as more clues pointed in his direction.»; *fingerprint (відбиток пальця)*: «Although there were no fingerprints, the digital evidence was enough to trace the suspect.» («The Girl with the Dragon Tattoo» (Стір Ларссон)); «*surveillance footage*» (відеозаписи спостереження): у романі «The Silence of the Lambs» Томаса Гарріса відеозаписи допомагають знайти першу підказку: «The surveillance footage showed a man leaving the victim's apartment late at night.»; *аналіз доказів (analyzing evidence)*; *forensics (судова експертиза)*: У детективній історії «The Hound of the Baskervilles» Холмс аналізує докази, пов'язані зі слідами на болотах: «The forensic analysis of the footprints confirmed that the killer had been barefoot.»; *lab results (результати лабораторії)*: У романі «The ABC Murders» Агати Крісті Пуаро отримує лабораторні результати, що доводять отруєння: «The lab results indicated traces of arsenic in the victim's tea.»; *interrogation (допит)*: «The interrogation became increasingly intense as Nick's alibi began to crumble.» («Gone Girl»

(Гілліан Флінн)); *confession* (зізнання): У романі «The Murder of Roger Ackroyd» Агати Крісті фінальне зізнання оповідача стає шокуючим поворотом: «The confession of Dr. Sheppard caught everyone by surprise.»; *timeline* (хронологія): Еліс Сіболд, авторка твору «The Lovely Bones» використовує цей прийом, щоб розкрити правду: «By piecing together the timeline, Susie could see how her killer had planned everything.» Як бачимо, ці терміни є базисом як матеріальної, так і концептуальної складової процесу розслідування.

4. Outcomes (результати). Ця структурна частина розслідування з англомовних детективних творів демонструє різноманітність результатів і їхній вплив на героїв та сюжет. Лексичний рівень охоплює такі слова: *confession* (зізнання): «The confession came slowly, but its truth unraveled the entire conspiracy.» («Murder on the Orient Express» (Агата Крісті)); *resolution* (вирішення): «The resolution brought peace to the Baskerville family and ended the curse.» («The Hound of the Baskervilles» (Артур Конан Дойль)); *truth uncovered* (істина розкрита): «Poirot's meticulous attention to detail ensured the truth was uncovered.» («The ABC Murders» (Агата Крісті)); *ambiguity* (неоднозначність): «The ambiguity of Tom's motives left the audience questioning his morality.» («The Talented Mr. Ripley» (Патриція Гайсміт)); *lingering questions* (невирішені питання): «The lingering questions about Teddy's sanity left the readers haunted.» («Shutter Island» (Денніс Ліхейн)); *redemption* (відплата): «The murderer sought redemption in orchestrating a poetic form of justice.» («And Then There Were None» (Агата Крісті)); *symbolic justice* (символічна справедливість): «The burning of the library was a symbolic justice for the hubris of those who sought to control knowledge.» («The Name of the Rose» (Умберто Еко)); *moral lesson* (моральний урок): «The trial provided a moral lesson about the power of empathy and justice.» («To Kill a Mockingbird» (Гарпер Лі)).

Як бачимо, синонімічне багатство концепту дозволяє уникати тавтології, що додає тексту стилістичного розмаїття. Підсумуємо, що для слова *investigation* використовуються синоніми *inquiry* (допит), *probe* (дослідження), *scrutiny* (ретельне вивчення), *examination* (дослідження), слово *clue* може бути замінене на *hint* (натяк), *lead* (наводка), *evidence* (доказ), *trace* (слід) [Cambridge English Dictionary 2024].

Не менш важливим є прийом антиномії, коли в англomовному детективному дискурсі антоніми підсилюють сюжетну напругу такими протиставленнями як *truth* ↔ *lie*, *justice* ↔ *injustice*, *guilt* ↔ *innocence*.

Підсилення емоційного сприйняття тексту досягається за рахунок метафоричного рівня. Наприклад, фрази *The investigation was a tangled web of lies* (Розслідування було заплутаною павутиною брехні) або *Each clue was a breadcrumb leading to the truth* (Кожна підказка була крихтою хліба, що вела до істини) допомагають передати заплутаність розслідування та роль деталей.

Прикметно, що сучасні детективи розширюють лексичний репертуар концепту, збагачуючи їх науковими термінами, зокрема: *DNA analysis* (аналіз ДНК), *forensic investigation* (судово-медичне розслідування), *digital footprint* (цифровий слід), що показує еволюцію жанру та його адаптацію до сучасних реалій.

Таким чином, концепт «INVESTIGATION» в англomовному детективному дискурсі має складну семантичну структуру, представлену великою кількістю лексичних одиниць згідно логіки архітектоніки самого детективного сюжету. Їх використання не тільки забезпечує логічні та емоційні елементи тексту, а й окреслює його динамізм та напругу, роблячи процес дослідження захоплюючим та цікавим для читача.

2.2 Аналіз лексичних одиниць концепту «INVESTIGATION» на різних мовних рівнях (на матеріалі англомовних детективів)

Концепт «INVESTIGATION» у детективному англомовному дискурсі охоплює великий спектр лексичних одиниць, що актуалізуються на різних рівнях мовної системи. Аналіз цих одиниць дає змогу зрозуміти, як через мовні засоби відтворюється сама сутність розслідування, його специфіка, динаміка та культурні особливості.

Розглянемо конкретні приклади реалізації цього концепту на таких мовних рівнях як фонологічний, морфологічний, лексичний, синтаксичний, текстовий, прагматичний, адже «аналіз функціонування лексичних одиниць у контексті дозволяє точніше визначити змістовий обсяг досліджуваних концептів» [Полюжин 2015, с. 87].

На **фонологічному рівні** ключову роль відіграють звукові особливості слів, що позначають всі аспекти розслідування. Такі слова, як *probe*, *trace*, *clue*, мають короткі, чіткі фонемі, які передають швидкість дій. Наприклад, у романі «The Girl with the Dragon Tattoo» Стіґа Ларссона у фразі «Blomkvist traced every clue relentlessly, piecing together the truth.» слово *trace* з короткою фонемою передає невпинність і зосередженість персонажа. Ще один приклад: У Артур Конан Дойль («The Hound of the Baskervilles»), вживаючи слово *probe* із дзвінким звуком *b* символізує швидку та точну перевірку: «Holmes's sharp mind probed every detail, leaving no stone unturned.»

На відміну від коротких слів, терміни типу *investigation*, *examination*, *resolution* мають довгі голосні та багатоскладову структуру, що відображає тривалість та серйозність процесу. Це ілюструється такою фразою: «The investigation dragged on for weeks, with every lead turning into a dead end.» («Gone Girl» (Гілліан Флінн)), де довгі голосні у *investigation* і *examination* передають відчуття зтягнутості та глибокого аналізу. На противагу, у романі «Murder on the Orient Express» Агати Крісті в реченні: «Poirot conducted a

meticulous examination of the evidence, ensuring no detail was overlooked.» складна структура слова *examination* відображає відточенність та систематичність дій.

Прикметно, що у деяких випадках у детективах навмисно використовуються слова зі складною фонологічною структурою або нестандартними поєднаннями звуків для передачі атмосфери невизначеності або напруження. До прикладу, у творі «The Moonstone» Вілкі Коллінза речення: «The investigation spiraled into a labyrinth of conflicting testimonies.» показує, що складна структура слів *investigation* та *labyrinth* створюють відчуття заплутаності. У творі «Ребесса» (Дафна Дю Мор'є) знаходимо такий приклад: «Her examination of the house revealed whispers of the past, echoing in its silent halls.», де довгі голосні та м'які звуки в *examination* і *revealed* передають емоції напруги та очікування.

Слід підкреслити, що алітерація та ритмічні повтори широко вживаються в детективному дискурсі, додаючи ефекту напруги та підсилення емоційного стану читачів. Так, у оповіданні «The Hound of the Baskervilles» (Артур Конан Дойль) в реченні: «The night was silent save for the soft sound of the hound's howl.» показує повторення звуків *s* і *h*, що додає елемент напруження й таємничості. У творі «The Big Sleep» Реймонд Чандлера є такий приклад: «She spoke softly, subtly slipping secrets into the shadows.», де звук *s* наголошує на інтригах і невимушеності обману. А у творі «And Then There Were None» Агати Крісті у славнозвісній фразі прийом алітерації створює передчуття загрози: «Ten tiny soldiers sat silently, succumbing to their sinister fate.».

Подібну функцію виконують і ритмічні повтори, акцентуючи увагу на важливих аспектах розслідування: «He searched the streets, he scoured the stores, he scanned every shadow, but she was gone.» («Gone Girl» (Гілліан Флінн)). У романі «The Silence of the Lambs» (Томас Гарріс) фраза: «The clues

were scattered, the trail was cold, the killer was calm.»), що містить ритмічний повтор у трьох послідовних діях, підкреслює відчай і напруження героя.

Морфологічний рівень концепту «INVESTIGATION» характеризується високою варіативністю форм: іменники (*investigation, clue, suspect*), які позначають об'єкти та явища: «The Hound of the Baskervilles» (Артур Конан Дойль): «The investigation revealed new clues about the curse of the Baskervilles.» «Murder on the Orient Express» (Агата Крісті): «The suspect remained calm under Poirot's scrutiny.»; дієслова (*investigate, deduce, analyze*), що відображають динаміку сюжету: «The Maltese Falcon» (Дешіл Гемметт): «Spade investigated every lead, deducing the connections step by step.» Investigated і deducing передають хід дій персонажа. «The Girl with the Dragon Tattoo» (Стір Ларссон): «Salander analyzed the data meticulously, piecing together the truth; прикметники (*suspicious, unresolved, mysterious*), які підсилюють емоційний фон: «The Silent Patient» (Алекс Майкелідіс): «The unresolved case haunted Theo, driving him to uncover the truth.» «The Moonstone» (Вілкі Коллінз): «The mysterious disappearance of the diamond puzzled everyone.» А також прислівники (*thoroughly, carefully, meticulously*), що акцентують на способі виконання дій: «The Big Sleep» (Реймонд Чандлер): «Marlowe thoroughly examined the crime scene, leaving no detail unnoticed.» «The Da Vinci Code» (Ден Браун): «Langdon carefully decoded the symbols, revealing their hidden meaning.»

У текстах часто зустрічаються похідні слова та складні терміни: *reinvestigate* (повторно розслідувати), *preliminary* «INVESTIGATION» (попереднє розслідування), *post-mortem examination* (розтин): «The Hound of the Baskervilles» (Артур Конан Дойль): «Holmes decided to reinvestigate the previous accounts of the hound.»; «Murder on the Orient Express» (Агата Крісті): «The preliminary investigation suggested multiple motives.»; «The Silence of the Lambs» (Томас Гарріс): «A post-mortem examination revealed critical evidence.»

На **лексичному рівні** концепт актуалізується через багатозначність та синонімічний ряд слів. Наприклад, *investigation* може означати як загальний процес, так і конкретну дію, тоді як *clue* зазвичай позначає фізичний об'єкт або інтуїтивний натяк. Синоніми до *investigation*, такі як *inquiry*, *probe*, *examination*, *scrutiny*, відрізняються стилістичним забарвленням і контекстуальним вживанням. Наприклад, *probe* частіше використовується в контексті наукових або глибоких досліджень, тоді як *inquiry* наголошує на офіційному характері процесу [Cambridge English Dictionary 2024]. Антонімія також відіграє важливу роль у створенні напруги: *truth* ↔ *lie*, *innocence* ↔ *guilt*, *clarity* ↔ *obscurity*. Завдяки цьому протиставленню розгортання сюжету стає контрастним та захоплюючим.

Синтаксичний рівень концепту «INVESTIGATION» реалізується через конструкції з дієсловами активного стану, що підкреслює цілеспрямовані дії детектива: «The Hound of the Baskervilles» (Артур Конан Дойль): «Holmes investigated the moor with his usual precision and found vital clues.»; «The Girl with the Dragon Tattoo» (Стіг Ларссон): «Salander hacked into the files, uncovering secrets no one else could find.», так і через пасивні конструкції, які підсилюють ефект важливості самого розслідування: «Murder on the Orient Express» (Агата Крісті): «The evidence was meticulously examined, revealing inconsistencies in the suspects' alibis.»; «The Da Vinci Code» (Ден Браун): «The cryptic symbols were carefully analyzed by Langdon and Sophie.».

Ще одним стилістичним засобом, що використовується в англомовних детективах, є прийом постановки риторичних питань, які додають емоційної напруги сюжету та залучають читача до розгадки містерії: «The Maltese Falcon» (Дешіл Гемметт): «Could the statue be more than just a priceless artifact?» («Gone Girl», Гілліан Флінн): «Was Amy truly the victim she appeared to be, or was there more to the story?».

Також не менш важливим прийомом розкриття концепту «investigation» є використання гіпотетичних конструкцій, що моделюють

можливі сценарії розвитку розслідування: “The Big Sleep” (Реймонд Чандлер): “*If Marlowe had followed his instincts sooner, could he have prevented the murder?*”; “And Then There Were None” (Агата Крісті): “*What if one of them was lying all along?*”.

На **текстовому рівні** концепт «INVESTIGATION» набуває складної структури завдяки повторенню ключових лексем, їх поступовому уточненню та нарощуванню напруги. Наприклад, слово *clue* може з’являтися спочатку як натяк, потім як фізичний доказ, а зрештою як вирішальний елемент у розкритті злочину. Наприклад, у романі “The Hound of the Baskervilles” (Артур Конан Дойль), на початку згадується «таємничий слід» як натяк, а пізніше цей слід конкретизується у формі фізичних доказів (відбитки лап собаки), в кінці детективу стає ключовим доказом, що дає змогу розкрити справу. “Murder on the Orient Express”: “*One clue leads to another/ Step by step, the truth unfolds before us.*”, де повторення слів *step by step, piece by piece* створює ритміку сюжету для відображення поступовості розслідування.

Стилістичний рівень концепту «INVESTIGATION» представлений широким діапазоном використання метафор, порівнянь та інших образних засобів. Подібні прийоми додають візуальної виразності процесу розслідування та дозволяють читачеві більш емоційно зануритися в захопливу історію розслідування. Наприклад, розслідування Шерлока Холмса (“The Hound of the Baskervilles” (Артур Конан Дойль)) описується як процес «*peeling back the fog to reveal the truth hidden beneath*», що відображає поступовість та обережність у пошуку істини. У романі “Murder on the Orient Express” Агати Крісті метафорично підкреслюється аналітичний характер роботи детектива: “*The investigation is a puzzle, each piece fitting together to form a picture of the truth.*”.

Прикметно, що метафори на кшталт *peeling an onion* (розслідування було схоже на очищення цибулі, шар за шаром) зустрічаються у багатьох сучасних детективах, наприклад, у романі “The Girl with the Dragon Tattoo»”

(Стіг Ларссон) процес розкриття злочину описується як *“removing layer upon layer of lies until the core truth emerged.”*

Підсилення атмосфери напруги та загадковості в детективному дискурсі досягається за рахунок образних конструкцій: *“The clues lay like shards of a broken mirror, each fragment reflecting a part of the bigger picture.”* (“The Da Vinci Code” (Ден Браун)). Цей стилістичний прийом підкреслює відчуття хаосу, який поступово перетворюється на впорядковану картину. У творі “The Silence of the Lambs” (Томас Гарріс) розслідування прирівнюється до боротьби з темрявою, що підсилює апокаліптичну атмосферу художнього світу романа: *“Each new piece of evidence was like lighting a match in a dark room, revealing more of the horrors within.”*

На **прагматичному рівні** виконують декілька функцій: 1) інформування та спрямування уваги (наприклад, у романі “The Hound of the Baskervilles” (Артур Конан Дойль), фрази на кшталт «There were peculiar marks on the ground near the body. привертають увагу до деталей, які виявляються ключовими для розгадки); 2) створення загадковості: Стіг Ларссон (“The Girl with the Dragon Tattoo”), використовуючи конструкцію: *“Every photograph seemed normal, but there was something unsettling about the way the people looked at each other.”*, що додає інтриги та залучає читача до розгадування прихованих значень; 3) підтримання напруги: фразою *“Langdon paused. Something about the arrangement of the symbols didn’t sit right with him.”* (“The Da Vinci Code” (Ден Браун)) створюється ефект затримки, коли читач разом із героєм прагне знайти відповідь. 4) залучення до співучасті: знаходимо приклад у творі “The Moonstone” (Вілкі Коллінз): *“Could the answer lie in what was missing, rather than in what was found?”*, де автор прямо звертається до читача, стимулюючи його аналізувати події.

Таким чином, дослідження концепту «розслідування» на різних лінгвістичних рівнях (фонологічному, морфологічному, лексичному, синтаксичному, текстовому, прагматичному) свідчить про його

багатогранність та важливу роль у створенні інтриги та напруги в детективному дискурсі. Лексичні одиниці, що репрезентують це поняття, характеризуються багатозначністю, стилістичною гнучкістю, широким функціональним діапазоном, що дозволяє автору детективних творів ефективно досягти бажаного впливу на читача.

2.3 Порівняння лексичних одиниць на позначення концепту «INVESTIGATION» у класичних та сучасних детективах

Порівняння лексичних одиниць, що репрезентують термін «INVESTIGATION» в класичних і сучасних детективних романах, дозволяє зрозуміти, як змінюється мовне відображення цього процесу в залежності від етапу розвитку детективного жанру. Слід ввдзначити, що всі тексти детективних розповідей характеризуються особливою сюжетною організацією, а саме – редукованою нарративною схемою. В детективній розповіді сюжетна перспектива характеризується специфічною організацією мовної ситуації, яка виділяє її в структурно-сміслову організацію тексту [Цапенко 2019, с. 50].

Ще однією спільною рисою різних типів тексту детективного жанру є дидактична, пізнавальна й розважальна функції. Є наявність двох сюжетних ліній, які спочатку розходяться, а вкінці зливаються в одне ціле [Передерій 2010, с. 129]. Магістральні мотиви детектива такі: 1) Вбивство в зачиненій кімнаті. 2) Психологічна загадка. 3) Художнє дослідження справжньої справи. 4) Розгадка шифру. 5) Викриття облудності. 6) Розкриття жахливої таємниці [Цапенко 2019, с. 146].

Тому компаративний аналіз лексичних одиниць, що позначають концепт «INVESTIGATION», є тим лінгвістичним явищем, що змінюється в контексті еволюції жанру, з урахуванням культурних, соціальних та психологічних змін у суспільстві. Це порівняння характеризується зміною

підходу до пояснення самого процесу розслідування та використанням мовних засобів для зображення складних стосунків, мотивації та емоцій між героями.

Класичні детективні романи, такі як твори Артура Конана Дойла і Агати Крісті, використовують чітку, формальну лексику, яка відображає методичну та логічну природу розслідування. Сучасна детективна проза, наприклад, твори Джилліан Флінн чи Дена Брауна, характеризується динамічною, емоційною мовою, яка підкреслює психологізм і насиченість подій.

Шерлок Холмс – один із найвідоміших персонажів, який став символом детективної діяльності. Холмс використовує такі лексичні одиниці, як *deduction* (дедукція), *investigation* (розслідування), *clue* (підказка), *methodological approach* (методологічний підхід). У його лексичному запасі преваюють складні терміни з галузі криміналістики та логіки, що підкреслює науковість і точність його дослідницького підходу. Наприклад, “The investigation hinges on the ability to deduce from facts, not to be misled by appearances.” (“The Hound of the Baskervilles”). Ще однією, прикметною для класичних детективів, категорією лексичних одиниць є використання термінів, пов’язаних з фізичними доказами: *footprints* (сліди), *fingerprints* (відбитки пальців), *testimony* (свідчення), *cigar ash* (попіл сигари). Наприклад, у «The Adventures of Sherlock Holmes»: “The peculiar footprints near the crime scene suggested an unusual gait.”.

Такі твори Агати Крісті, як “Murder on the Orient Express” та “The Murder of Roger Ackroyd”, акцентують увагу на психологічних аспектах розслідування. Важливу роль відіграють такі терміни: *motive* (мотив), *alibi* (алібі), *interrogation* (допит), *suspect* (підозрюваний). Лексика таких творів зазвичай чітко структурована і тяжіє до підкреслення соціальних і психологічних особливостей героїв, важливих для розвитку сюжету. Ці терміни формують основу логіки розслідування. До прикладу, “Every suspect

must be evaluated based on motive, means, and opportunity.” (“Murder on the Orient Express”).

У сучасній детективній літературі лексичні одиниці, що використовуються для опису процесу розслідування, набагато складніші та обширніші. Більше уваги приділяється не лише технічним аспектам розслідування, а й психологічним, соціальним та моральним дилемам. Зростає інтерес до складності мотивацій і внутрішніх переживань персонажів, що відбивається і на лексичних одиницях.

У сучасному детективному дискурсі домінує емоційно забарвлена лексика: У романах Гілліан Флінн (“Gone Girl”) або Стіґа Ларссона (“The Girl with the Dragon Tattoo”) зустрічаються слова *obsession* (одержимість), *betrayal* (зрада), *lies* (брехня), *secrets* (секрети), *manipulation* (маніпуляція), *twist* (несподіваний поворот (подій)).

У творах робиться акцент на соціальних взаємодіях, маніпуляціях і психологічних портретах персонажів, що зумовлює використання слів *psychological manipulation* (психологічна маніпуляція), *mind games* (ігри розуму), *deception* (обман), *betrayal* (зрада), *disclosure* (розкриття), *suspicion* (підозра). Такі вирази вказують на значний акцент на психології персонажів, на складності їхніх мотивів та на маніпулювання істинами. У романі «Gone Girl» Флінн, розслідування перетворюється на боротьбу між громадською думкою та особистими відносинами, а лексичні одиниці, такі як *media manipulation* (маніпуляція медіа), *public image* (публічний імідж), *misdirection* (маніпуляція) відбивають цей процес, тому розслідування стає актом перформансу, де важливі не лише факти, а й те, як вони подаються публіці.

Особливістю сучасних детективів є використання термінології, пов’язаної з новими реаліями, а саме з розвитком технологій та новими методами розслідування: *forensics* (криміналістика), *cyber investigation* (кіберрозслідування), *DNA analysis* (аналіз ДНК), *digital trail* (цифровий слід), *cryptography* (криптографія), *symbolism* (символізм), *puzzle* (головоломка),

pattern recognition (розпізнавання закономірностей). Наприклад, у творах Дена Брауна відбувається зміщення акценту на складні наукові методи розслідування та потребу в розкритті глибших ідей чи теорій, що лежать за межами традиційного криміналістичного аналізу: «*The investigation relied heavily on cryptographic techniques and digital forensics.*» (“The Da Vinci Code”).

Ще однією прикметною рисою сучасного детективного дискурсу можна назвати вживання динамічних конструкцій: *breakthrough* (пропуск), *red herring* (помилковий слід), *thrill* (гострі відчуття), *reveal* (розкриття). У романі «The Silent Patient» Алекса Майкелідіса наявний такий приклад: «Each twist in the investigation added a new layer of complexity to the mystery.»

Однією з головних відмінностей лексичних елементів класичного та сучасного детективу є зміна акцентів на психологічних і соціальних аспектах розслідування. У той час як класичні твори підкреслюють точність, метод і логіку (наприклад, такі слова, як *висновок*, *докази*, *місце злочину* і *підказка*), сучасні твори підкреслюють внутрішнє життя персонажів. Їхні мотиви та маніпуляції, а також вплив ЗМІ та соціальних мереж. Вони використовують більш складну термінологію, пов'язану з психологією, медіа та сучасними технологіями (*психологічна маніпуляція*, *ігри розуму*, *соціальний вплив*).

У класичних кримінальних творах розслідування часто описується як об'єктивний процес, у якому детектив є віддаленим спостерігачем і використовує суто логічні методи. Натомість, сучасні роботи перенесли акцент на суб'єктивні чинники, такі як емоції, соціальні зв'язки та інтерпретації особистого досвіду, посилюючи складність і неоднозначність процесу розслідування.

Сучасні детективи часто включають складні мотиви, такі як корупція, зрада, маніпуляції та моральні дилеми, тоді як класичні твори, як правило, зосереджені на чітко визначених ролях персонажів, а злочинці зазвичай мають чіткі та зрозумілі мотиви. Тому, якщо в класичних творах лексична

одиниця, що представляє термін «INVESTIGATION», відображає передусім об'єктивність і логіку, то в сучасних детективах процес розслідування часто містить у собі психологічні та соціальні чинники, він набуває характеру особистого та емоційного процесу.

Порівняння лексичних одиниць концепту «INVESTIGATION» у класичних та сучасних детективах

Аспект	Класичні детективи	Сучасні детективи
Форма і тональність	Чітка, формальна, логічна.	Динамічна, емоційно насичена.
Лексика, що відображає процес розслідування	investigation, deduction, analysis, evidence, clue.	obsession, betrayal, lies, secrets, breakthrough, red herring.
Фокус	Об'єктивні факти та докази: footprints, fingerprints, motive, means.	Психологія, технології, емоції: forensics, cyber investigation, trauma.
Терміни, пов'язані з доказами	cigar ash, testimony, peculiar clues.	DNA analysis, digital trail, surveillance footage.
Емоційне забарвлення	Нейтральне, стримане: reasoning, case, methodical.	Насичене, драматичне: twist, manipulation, psychological profiling.
Технічна та спеціалізована лексика	Звужена: magnifying glass, telegram.	Розширена: cryptographic techniques, behavioral analysis, AI-driven tools.
Образність	Помірна, метафори пов'язані з об'єктами: «The investigation was like a puzzle.»	Більш яскрава, психологічна: «The clues were scattered like breadcrumbs in a dark forest.»

2.4 Вербалізація концепту «INVESTIGATION» у детективних фільмах

Концепт «INVESTIGATION» є центральним елементом не лише літературного, а й детективного англомовного кінодискурсу. У фільмах ця концепція часто реалізується через діалоги, описи подій, візуальні підказки

та мову персонажів, надаючи глядачам інтерактивний досвід участі в розслідуванні. Вербалізація понять доповнюється візуальними та звуковими ефектами, оскільки кіномистецтво надає більше можливостей мультисенсорного сприйняття. Ця тема не стала предметом спеціальних досліджень, тому вибірка та аналіз англomовних детективних фільмів зроблені нами самостійно, з урахуванням популярності серед глядачів та оцінки кінокритиків.

Детектив з хрестоматійним персонажем **“Sherlock Holmes” (2009)** Гая Річі відтворює традиційний підхід до розслідування – дедуктивний. Лексичні одиниці, такі як *deduction, observation, logic*, формують основу вербалізації концепту. Фраза Шерлока Холмса *“When you have eliminated the impossible, whatever remains, however improbable, must be the truth”* втілює ключовий принцип розслідування у детективному жанрі. Лексеми типу *clue* і *trace* часто супроводжуються детальними візуальними елементами: відбитками пальців, слідами, записками.

У фільмі **“Gone Girl” (Зникла, 2014)** режисера Девіда Фінчера концепт *investigation* реалізується через спілкування поліцейських, журналістів, а також через інтроспекцію головних персонажів. Розслідування зникнення Емі Данн розгортається через бінарні лексичні одиниці: *evidence* (докази) проти *truth* (істини). Закономірно, що ключові слова, такі як *clue, suspect, alibi, motive*, повторюються у діалогах детективів та новинних репортажах, формуючи класичну для цього жанру атмосферу напруги. Наприклад, детектив Ронда Боні фразою *“People don’t just disappear. There’s always a trail”* підкреслює основний принцип розслідування: пошук невидимих, але важливих деталей. Метафоричний рівень також відіграє важливу роль: в щоденнику Емі наявні приховані аспекти розслідування. Її записи, цитати з яких звучать протягом фільму, створюють атмосферу недовіри та контраверсійності. Наприклад, фраза *“I feel like something is being hidden. Like there’s a piece missing.”* стає лейтмотивом розслідування.

У **“The Departed” (Відступники, 2006)** Мартіна Скорсезе сюжет розслідування подвійного агента йде паралельно з викриттям злочинного світу. Вербалізація концепту базується на таких ключових лексемах, як *informant, mole, surveillance, investigation*. Наприклад, фраза капітана Квінана *“We need to know who’s on whose side”* яскраво передає напруженість і неоднозначність самого процесу розслідування. Діалоги персонажів переповнені жаргонною лексикою та специфічними термінами, що додають реалістичності. вписуються у контекст реального світу.

Ще одна відома робота режисера Мартіна Скорсезе – фільм **“Shutter Island” (Острів проклятих, 2010)** відображає розслідування як подорож у підсвідомість. Концепт *investigation* реалізується через наступні лексичні одиниці: *patient, case, truth, reality*. Розслідування супроводжується психологічним аналізом, де магістральними стають лексеми *sanity, delusion, investigation*. Фраза детектива Тедді Деніелса *“Nothing is as it seems”* стає ключовою, набуваючи символічного значення недовіри до доказів та власних спогадів.

У трилері **“The Girl with the Dragon Tattoo” (Дівчина з тату дракона, 2011)** режисера Девіда Фінчера розслідування набуває характеру чіткого аналізу саме деталей. Вербалізація концепту *investigation* у діалогах журналіста Мікаеля Блумквіста і хакерки Лісбет Саландер відбувається через лексичні одиниці *lead, profile, missing person, database*. Подібні лексеми акцентують на технологічному аспекті розслідування, який домінує в сучасному кіно.

У **“Prisoners” (Полонянки, 2013)** режисера Дені Вільнева розслідування зникнення дітей є центральною темою. Концепт реалізується через мову детектива Локі, батька-відчайдухи Келлера Довера та численні діалоги про пошук доказів і мотивів, підкріплені такою лексикою як *evidence, suspect, confession, lead*. Наприклад, фраза Локі: *«Every second we waste, they’re getting further away»* передає напруженість і терміновість

розслідування. Лексичні одиниці, такі як *interrogation*, *pattern*, *abduction*, підкреслюють складність і мультирівневість справи.

У фільмі **“Sicario” (Сікаріо, 2015)** Дені Вільнева тема розслідування діяльності наркокартелів реалізується через жорсткі діалоги і точну термінологію: *operation*, *target*, *evidence*. Герої часто використовують фрази на кшталт *“Follow the money, and you’ll find the truth”* що натякає на художній світ, в якому живуть герої та їхні моральні цінності. Особливе значення набуває метафоричний рівень: розслідування зображується як проникнення в темряву, де кожен доказ відкриває новий рівень небезпеки.

У **“The Girl on the Train” (Дівчина в потягу, 2016)** розслідування розкриває емоційну нестабільність та психологічні проблеми головної героїні. Лексеми *memory*, *clue*, *alibi*, *motive* стають центральними у діалогах. Наприклад, фраза Рейчел: *“I need to know what happened that night”* не тільки виражає її особисту участь у розслідуванні, але й підкреслює її пошук ідентичності та правди. Спогади, підказки, алібі та мотивація стають центромальними темами діалогів та внутрішніх монологів, які підкреслюють боротьбу Рейчел із власною свідомістю та спогадами. Невизначеність розслідування виражається через фрагментовану структуру оповіді, у якій спогади Рейчел часто спотворені її алкоголізмом. Внутрішній монолог героїні сповнений постійних сумнівів і протиріч: *«I’m not sure if I saw it... or imagined it.»* Загалом у фільмі показано, як концепт *«investigation»* використовується для дослідження людської пам’яті, психології та моральної двозначності; це не лише засіб розслідування злочинів, але й засіб розкрити свій внутрішній світ.

Фільм **“Knives Out” (Ножі наголо, 2019)** Райана Джонсона пропонує класичний сюжет детективу у сучасному виконанні. Концепт реалізується через акцент на таких ключових лексемах, як *suspect*, *motive*, *interrogation*, *timeline*. Лейтмотив сюжету фільму та розслідування передає фраза детектива Бенуа Бланка: *“This case is a donut, with a hole at the center.”* Метафоричність

та іронія додають легкості процесу розслідування, тоді як діалоги збагачені специфічними термінами, характерними для детективного жанру.

Таким чином, сучасне детективне кіно показує, як концепт *investigation* може еволюціонувати та інтегрувати підходи з різних стилів і жанрів. Лексичні одиниці, що були відібрані для аналізу, відображають напругу, психологічну глибину та складність процесу розслідування, дозволяючи глядачам зануритися в інтригу, що розгортається на екрані.

2.5 Метафорична та символічна реалізація концепту «INVESTIGATION» у сучасній літературі та кіно

Метафорично-символічне втілення концепту «INVESTIGATION» у сучасній літературі та фільмах надає багатовимірності процесу розслідування, передаючи не лише його логічні аспекти, а й його емоційні, психологічні та філософські аспекти. Метафора як універсальний вид тропів, в широкому сенсі позначає вживання слова в переносному значенні на основі подібності в якомусь відношенні двох предметів чи явищ [Словник сучасної лінгвістики 2012, с. 328]. Поняття «символ» трактується як художній образ, який умовно відбиває яку-небудь думку, ідею, почуття [Великий тлумачний словник сучасної української мови 2005, с. 984]. Відзначимо, що метафори та символи не лише яскраво насичують детективний сюжет, але й впливають на сприйняття реципієнта, занурюючи його в образний художній світ. Зазвичай у літературі та кіно процес розслідування асоціюється з пошуком істини, що символізує не лише досягнення мети, а й дослідження морально-емоційних аспектів цієї діяльності. Дослідження метафорично-символічного рівня сучасних детективних творів та фільмів представлені дуже спорадично, що відкриває широке поле для пошуків в цьому напрямку. Тому для аналізу були відібрані ті твори та фільми, які вже згадувалися в попередніх розділах.

Що стосується сучасних детективних творів, то метафорична реалізація концепту «INVESTIGATION» представлена наступними рівнями:

1. У багатьох сучасних детективах **розслідування розглядається як внутрішній пошук**, тобто слугує метафорою особистісних змін або віднайдення ідентичності: роман “The Girl on the Train” Поли Гокінз це яскраво ілюструє, адже психологічні травми й спотворені спогади Рейчел під час розслідування її власного минулого створюють метафору боротьби з почуттям провини та алкогольною залежністю. Фраза: “Every time I look in the mirror, I see someone I don’t recognize” показує її розпач та пошук істини як спробу зібрати фрагменти свого життя.

2. Концепт «INVESTIGATION» розкривається у **метафорі пам’яті та часу**. У «Before I Go to Sleep» С. Дж. Вотсона, головна героїня Крістін шукає істину в лабіринті своєї пам’яті, де кожна підказка розкриває суперечливі стани. Її записник стає символом розслідування, а цитата: “My memories are like shadows, and I’m chasing them” демонструє невизначеність та страх.

3. **Розслідування стає метафорою лабіринту та хаосу**. У романі Джона Ле Карре “Tinker Tailor Soldier Spy” розслідування зображено через метафору лабіринту інтриг і брехні, що символізує заплутаність правди в хитрій сітці шпигунських ігор.

У детективному кіно концепт «INVESTIGATION» розкривається наступними метафоричними пластами:

1. **Розслідування як подорож у підсвідомість**. У “Shutter Island” (2010) режисера Мартіна Скорсезе розслідування стає метафорою спроби героя зрозуміти свої психологічні травми. Фраза детектива Тедді: “The answers are here, but they’re buried deep” підкреслює необхідність заглиблення у приховані аспекти підсвідомості.

2. **Метафори світла і тіні**. У “Prisoners” (2013) Дені Вільнева символіка темряви та світла супроводжує розслідування, підкреслюючи

моральні дилеми. Наприклад, сцени допитів у напівтемряві символізують боротьбу між правдою та брехнею.

3. Розслідування як пошук правди в хаосі. У “Knives Out” (2019) розслідування нагадує складання головоломки. Діалоги наповнені метафорами: «*Every piece fits, but the picture is still wrong*», що підкреслює складність такого пошуку.

4. Метафоричне сприйняття доказів. У «Gone Girl» (2014) щоденник Емі Данн стає символом бінарності істини: те, що виглядає як доказ, приховує маніпуляцію, а фраза «*The truth is just a version we tell ourselves*» ілюструє відносність фактів.

Символічна реалізація концепту «INVESTIGATION» оприявнюється через такі аспекти:

1. Символіка об’єктів. У “The Da Vinci Code” Дена Брауна використання символів (анAGRAM, коди) стає основою концепту, тобто самі об’єкти, які слугують підказками, набувають символічного значення. У романі «The Girl with the Dragon Tattoo» (2011) Лісбет Саландер і Мікаель Блумквіст розповідають історію жертви, яка символічно відображає голоси тих, кого ігнорували.

2. Пейзаж як символ внутрішнього стану. У серіалі “True Detective” місце дії (запущені міста, темні болота) символічно відображає хаос і моральну деградацію суспільства, у якому відбувається розслідування.

3. Символізм часу та циклічності. У фільмі “Inception” (2010) розслідування снів відображає ідею циклічності: пошук істини в одній реальності відкриває наступний рівень невідомого. Метафори «сну» й «реальності», а також ідея «тотема», який допомагає персонажам визначати, чи вони в реальному світі, чи у сні, підкреслюють відсутність чіткої межі між реальним і уявним в процесі розслідування.

Метафорична і символічна реалізація концепту «INVESTIGATION» у сучасній детективній літературі та кінематографі показує, що процес

розслідування – це не лише зовнішній акт, а й внутрішнє дослідження, яке розкриває глибші, а часом і приховані аспекти, допомагає створити багатопланову історію. Люди розкривають природу. За допомогою метафор і символів дослідження не тільки виражається як фізичний процес, але й відображає вплив особистого досвіду на боротьбу за істину, розуміння моральних дилем і об'єктивну інтерпретацію фактів. Так створюється глибоко емоційний твір, у якому розслідування стає символом складного і часто неоднозначного шляху до істини, який може змінити не лише життя окремих персонажів, а й суспільні уявлення про мораль і справедливість.

ВИСНОВКИ

Детективний жанр пройшов кілька важливих етапів розвитку, вершиною якого прийнято вважати так званий «золотий вік», представлений іменами класиків Артура Конана Дойла та Агати Крісті. Саме вони створили канон, який надихає сучасних письменників. Прикметною є еволюція жанрів у сучасних детективах, що відображає зміни в суспільстві та літературних смаках аудиторії.

Значущим елементом аналізу художніх творів є поняття «концепт», який у детективному дискурсі функціонує як когнітивна одиниця, що відображає культурно значущі ідеї. Типологія концептів у детективних текстах включає базові (*investigation, crime*), периферійні (*clue, alibi*) та асоціативні (*justice, morality*) концепти, які взаємодіють для створення жанрових особливостей.

Виявлено, що концепт «INVESTIGATION» є ключовим для детективного дискурсу і вербалізується через лексичний, синтаксичний, стилістичний рівні, метафори та символи. Його реалізація залежить від особливостей жанру та стилю автора.

Проаналізовано, що концепт «INVESTIGATION» демонструє основоположні цінності англomовного суспільства: пошук правди, логіка та індивідуальна відповідальність. У детективному жанрі ним підкреслюється важливість правосуддя та моральних принципів.

Семантична структура концепту «INVESTIGATION» охоплює основні тематичні поля: *пошук (search)*, *докази (evidence)*, *підозра (suspicion)* і *розгадка (resolution)*. Їхня взаємодія створює інтригу, таємничість та напругу, що характерно для даного жанру.

Виявлено, що ядром сюжету класичних детективів є інтелектуальні методи розслідування, тоді як у сучасних творах відбувається зміщення акценту на психологічну глибину, соціальні аспекти для розкриття злочинів,

технологічний прогрес тощо. Подібні зміни демонструють адаптацію жанру до вимог сучасної аудиторії.

У кінодискурсі концепт «INVESTIGATION» реалізується через діалоги, візуальні підказки та звукові ефекти. Мультисенсорна природа кіно дозволяє глибше передати напругу та динаміку розслідування.

У кінодискурсі концепт «INVESTIGATION» реалізується багатовимірно, що досягається завдяки діалогам, візуальним підказкам та звуковим ефектам. Діалоги показують вербальну сторону розслідування, що дозволяє глядачам слідкувати за логікою мислення персонажів, обговоренням фактів, гіпотез і висновків. Візуальні підказки допомагають передати певні важливі деталі, які часто залишаються поза словами: фотографія, відбиток пальця, вираз обличчя чи розташування предметів на місці злочину. Звукові ефекти й музика додають емоційного напруження та створюють відповідну атмосферу. Мультисенсорна природа кіно дозволяє глибше зануритися в атмосферу розслідування, залучаючи глядача до інтерактивного процесу пошуку істини.

Проаналізовано, що метафори (*лабіринт, пазл* та ін.) та символи (*світло, темрява, дзеркало* та ін.) пов'язані з концептом *investigation*, додають текстам і фільмам багатовимірності, дозволяючи досліджувати не лише логічний та емоційний, але й філософський аспекти розслідування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бехта Т. Фреймове вираження концептів детективного дискурсу. *Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки*. 2005. №5 (77). С. 28–34.
2. Біленька А. Сценічне слово в голлівудському кінематографі 40–50-х рр. у жанрі Нуар. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 2. С. 379–383.
3. Голі-Оглу Т., Ткаченко Ю. Вплив жанрових особливостей детективного роману на вибір мовних засобів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2018. № 3. Т. 29 (68). С. 25–29.
4. Гуляк Т. Модифікації жіночого детективного роману у творчості Дороті Сейерс та Ірен Роздобудько: дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05. Івано-Франківськ, 2019. 193 с.
5. Демиденко К. Детектив як жанр масової літератури. *Філологія XXI століття*. 2020. С. 101–102.
6. Дойчик О., Томаш Я. Метафорична об'єктивація концептів CRIME та INVESTIGATION у детективних оповіданнях. *Південний архів. Серія: Філологічні науки*. 2021. № 88. С. 24–35.
7. Єсипенко Н., Гаранович М.-Б. Актуалізація концепту детективне розслідування (на матеріалі детективного роману Тесс Геррітсен «Хірург»). *Modern directions of scientific research development*. 2021. С. 756–761.
8. Єсипенко Н. Структура й еволюція лінгвокультурного концепту. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Теоретичні засади лінгвістичних досліджень*. 2015. № 4. С. 179–183.

9. Заньковська Г. Методи дослідження концептів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. № 19 Том 2. С. 102–104.
10. Калюжна А. Ключові концепти англomовного детективного дискурсу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*. 2016. № 83. С. 79–86.
11. Калюжна А. Лінгвокогнітивні характеристики ключових концептів англomовного детективного дискурсу: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2017. 264 с.
12. Кицак Л. Детективний жанр в літературі ХХ ст. *Українська мова і література в школі*. 2009. № 8. С. 51–53.
13. Козачек О. Детективний жанр: порівняльний аспект (на матеріалі британської, американської, української та російської культурних традицій). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. Вип. 29 (2). С. 103–106.
14. Колесник О. Історичний детектив як літературна форма інтерпретації історії та культури. *Культура і сучасність*. 2022. №1. С. 20–27.
15. Крапівнік Г. Логіка детективного жанру в свідомості сучасної людини. *Грані*. 2014. № 10 (114). С. 28–32.
16. Можейко М. «Філософія детективу»: класика – некласика – постнекласика. *Топос*. 2007. № 1 (15), С. 145–151.
17. Муц Л., Демихова О., Карпенко І. Детективний дискурс: дискурсивно-релевантні типи концептів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2018. № 5. С. 77–82.
18. Олійник О. Концепт «CRIME» в англomовній картині світу США: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2017. 228 с.

- 19.Оренчак О. Англійський класичний детектив: жанрова генеалогія. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2023. № 61. С. 192–196.
- 20.Передерій С. Особливості детективного твору та його рецепції як «явища масової культури». *Вісник СевНТУ. Серія: Філологія*. 2010. Вип. 102. С. 70–76.
- 21.Полюжин М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2015. № 4. С. 212–22.
- 22.Приходько А. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивні парадигмі лінгвістики. Запоріжжя: Прем'єр, 2008. 332 с.
- 23.Ребрій В. Образ Шерлока Холмса в детективних новелах Артура Конан Дойла. *Філологічні студії: зб. наук. пр. студентів і магістрантів ф-ту філології та журналістики*. 2023. Вип. ХІХ. С. 284–289.
- 24.Сажина А. В., Калинич К. Ф. Роман Г. Мартінеса «Оксфордські вбивства» як зразок університетського детективу: питання жанру. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Том 34 (73). № 3. С. 284–291.
- 25.Тасмасис О. Семіотичний аналіз як методологічна основа вербалізації концепту злочин у детективній прозі Агати Крісті. *Нова філологія*. 2024. № 94. С. 96–103.
- 26.Тимошенкова Т. Детектив: історична динаміка літературного жанру *Вчені записки Харківського гуманітарного університету*. 2015. Том ХХІ. С. 428–437.
- 27.Тумак О. Вербалізація концепту «розкіш» в англomовній картині світу. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2013. № 17. С. 108–112.

28. Фіщук А. Проблеми перекладу англомовних детективних романів українською мовою. *Littera Scripta Manet: збірка студентських наукових праць*. 2024. Вип. 10. С.78–80.
29. Хан О. Детектив як тип тексту: перекладознавчий аспект (на матеріалі британського й американського детективів та їх перекладів): автореф. дис. ... канд. філол наук: 10.02.16. Херсон, 2011. 20 с.
30. Харлан О. Жанр історичного детективу в сучасній європейській літературі: особливості функціонування. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2014. Вип. 3. С. 162–170.
31. Хачатурян К. Літературний наратив: текст і дискурс. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 58 С. 247–249.
32. Цапенко Л. Англомовна детективна розповідь: прагмастилістичний та лінгвосинергетичний аспекти: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Запоріжжя, 2019. 266 с.
33. Ярова Л. Концепт «злочин» та особливості його мовної репрезентації в оповіданнях Агати Крісті. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 95. Ч. 1. С. 136–140.
34. Alexander M. Lee. Detective Fiction from Victorian Sleuths to the Present. *Recorded Books Production*. 2010. P. 19–21.
35. Cawelty J. Adventure, Mystery and Romance: Formula Stories as Art and Popular Culture. The University of Chicago Press. 1976. 344 p.
36. Eisenstein S. On the detective story. Seagull Books London. 2017. 232 p.
37. Haycraft H. The art of the mystery story. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.183184/page/n201/mode/2up> (accessed: 15.11.24).

38. Huliak T. M. The English detective novel: historical and theoretical aspect. *Folium*. 2023. № 2. P. 18–25.
39. Koliasa O. Detective Stories: From Classic to Postmodern. Definition and History. *Vectors of the development of philological sciences at the modern stage: collective monograph*. Lviv-Toruń. 2019. P. 95–113.
40. LaGarde J., Hudgins D. Developing digital detectives: Essential lessons for discerning fact from fiction in the “fake news” era. *International Society for Technology in Education*. 2021. URL: <https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1614&context=jmle> (accessed: 26.11.24).
41. Oliinyk O., Naumenko L. Metaphoric representation of the concept ‘crime’ in the U.S. media. *Advanced Education*. 2018. Issue 10. P. 134–140.
42. Ramazan F. The golden age of detective fiction: genre conventions of Agatha Christie’s cosy mysteries. *Scientific Journal of Polonia University*. 2022. № 49 (6), P. 17–21.
43. Sartika Y. The formula of Agatha Christie’s detective story The Third-Floor Flat. *LINGUA LITERA: Journal of English Linguistics and Literature*. 2022 7(2), P. 57–66.
44. Smith Edward E. Categories and concepts. Cambridge, 1981. 213 p.
45. Velykoroda Yu. Conceptual Metaphorization through Precedent-Related Phenomena in Media Discourse. *Studies about languages*. 2019. № 34. P. 32–45.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

46. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
47. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: Академія, 2007. 752 с.
48. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/sis/> (дата звернення 12.10.2024).
49. Словник літературознавчих термінів URL: <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/dyskurs/> (дата звернення: 15.10.2024).
50. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни / уклад. та голов. ред. А. Загнітко. Донецьк. 2012. 402 с.
51. Cambridge Dictionaries Online. URL: <http://dictionary.cambridge.org/>. (accessed: 12.09.2024).
52. Collins Online Dictionary. ГКД: реезы://цц.сцддштывшсешцтфкн.сць/ (accessed: 15.09.2024).
53. Longman Dictionary of Contemporary English. URL: <https://www.ldoceonline.com> (accessed: 03.09.2024).
54. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/browse/dictionary/a/54> (accessed: 18.09.2024).
55. Online Etymology Dictionary. URL: <https://www.etymonline.com> (accessed: 09.09.2024).
56. Oxford Advanced Learner's Dictionary URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (accessed: 26.09.2024).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

57. Brown D. The Da Vinci Code. URL: https://dn790007.ca.archive.org/0/items/TheDaVinciCode_201308/The%20Da%20Vinci%20Code.pdf (accessed: 02.09.2024).
58. Christie A. And Then There Were None. URL: <https://online.fliphtml5.com/ldhay/vslo/#p=2> (accessed: 04.09.2024).
59. Christie A. Murder on the Orient Express. URL: https://archive.org/stream/MurderOnTheOrientExpress_201803/Murder_on_the_Orient_Express_djvu.txt (accessed: 04.09.2024).
60. Christie A. The ABC Murders. URL: <https://english-e-reader.net/book/the-abc-murders-agatha-christie> (accessed: 04.09.2024).
61. Christie A. The Murder of Roger Ackroyd. URL: https://archive.org/details/murderofrogerack0000agat_g7y3 (accessed: 04.09.2024).
62. Dashiell H. The Maltese Falcon. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20161221> (accessed: 11.09.2024).
63. Doyle A. C. The Adventure of the Blue Carbuncle. URL: <https://www.eastoftheweb.com/short-stories/UBooks/AdveBlue.shtml> (accessed: 31.08.2024).
64. Doyle A. C. The Adventures of Sherlock Holmes. URL: <https://sherlock-holm.es/stories/pdf/letter/1-sided/advs.pdf> (accessed: 31.08.2024).
65. Doyle A. C. The Hound of the Baskervilles. URL: <https://www.gutenberg.org/files/2852/2852-h/2852-h.htm> (accessed: 01.09.2024).
66. Flynn G. Gone Girl. URL: <https://gillian-flynn.freenovelread.com/30713-gone-girl> (accessed: 24.09.2024).

67. Galbraith R. The Cuckoo's Calling. URL: https://royallib.com/book/Galbraith_Robert/the_cuckoos_calling.html (accessed: 26.09.2024).
68. Grisham J. The Pelican Brief. URL: <https://allnovel.net/the-pelican-brief/page-8.html> (accessed: 23.09.2024).
69. Harris T. The Silence of the Lambs. https://usuaris.tinet.cat/palonso/llobres/harris/the_silence_of_the_lambs.pdf (accessed: 13.10.2024).
70. Larsson S. The Girl With The Dragon. URL: <https://archive.org/details/stieglarssonmillenium01thegirlwiththedragontatoopdf> (accessed: 26.10.2024).
71. Michaelides A. The Silent Patient. URL: <https://fliphtml5.com/ovtbw/amdg/basic/> (accessed: 26.09.2024).
72. Raymond Chandler The Big Sleep. URL: <https://gutenberg.ca/ebooks/chandlerr-bigsleep/chandlerr-bigsleep-00-h.html> (accessed: 16.09.2024).

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти УМСФ**

Я, Сівер Катерина Віталіївна, студент/ка II курсу магістратури, заочної форми навчання, факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин, спеціальність 035 «Філологія», освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська», адреса електронної пошти unvm8811iphone@gmail.com ,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «INVESTIGATION» В АНГЛОМОВНОМУ ДЕТЕКТИВНОМУ ДИСКУРСІ» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

_____

_____

_____

Дата

Підпис

ПП (студента/ки)